

Йордан Йовков

Албена

Драма в три действия

Лица

АЛБЕНА
КУЦАР, мъжът ѝ
НЯГУЛ
НЯГУЛИЦА
ИВАН СЕНЕБИРСКИ
ДЯДО ВЛАСЮ
МАРИН, кметът
МАРИНИЦА
ХАДЖИ АНДРЕЯ
ГАВРИЛ
ГАВРИЛИЦА
ДАСКАЛ ТОДОР
ГУНЧО МИТИН
БАБА МИТА
САВКА
КЕРАНИЦА
МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ
СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ
СТАРШИ СТРАЖАР
СТРАЖАР
СЕЛЯНИ
СЕЛЯНКИ

Действието става преди войните, в едно село в Североизточна България. Облекло – народните носии по тия места; само Сенебирски и Нягул са облечени полуграждански.

Бележки за външността и характера на действащите лица

Даскал Тодор – около 60 год. Облечен е полуграждански – широки панталони от домашен шаяк, също такава жилетка. Често пъти не носи палто, а е по ръкави – също от домашен, тъкан плат. Понякога носи палтото си наметнато на едното рамо и като върви, силно размахва свободната си ръка и завъртва ту едното си, ту другото си рамо. Голям нос,

разделена надве побеляла брада, малко еврейски тип. Често вади гребен и с бързи, привични движения разчесва брадата си. Непостоянен и безхарактерен, но наклонен към добродушна веселост, обикновено държи ръцете си отзад. Когато приказва, прави живи ръко-махания, а на лицето му се явяват най-разнообразни мимики. Най-обикновеният му жест: поглажда брадата си, като я оправя – надясно, наляво, пак надясно. Селяните зачитат в него стария и заслужил все пак учител, но не крият пренебрежението си към безхарактерния човек.

Куцар – 30–32 год., но изглежда по-възрастен, отколкото е. Голяма, почти четвъртита глава, къс врат, гъста, сплъстена коса, която стига чак до веждите му. Едро лице, едри черти. Цял е посипан с паспал. Плещите му са тъй широки, че изглежда попригърбен, а ръцете му, отдалечени от рамената му, висят като разперени. Обикновено е намръщен, съсредоточен в работата си, но когато се засмее – лицето му изведнъж се променя – светва и става добродушно. Бавно говори, бавно върви, но от цялото му същество ниша страшна и непоколебима сила. Глуповат човек, но способен на голяма привързаност, честен и добър, но страшен в гнева си.

Дядо Власю – около 60 год., но още съвсем запазен и здрав човек. В брадата му, която той е оставил и не бръсне има цели снопчета черни косми. Веждите му са също черни. Брадата му помага, за да минава стар, гдето трябва, но той сам не се мисли за остарял. Жив, лукав поглед. Може да се смее, когато си ще – с изкуствен, провлачен смях. Не работи вече (работата е оставил на синовете си), затуй ходи стегнато и чисто облечен. Носи дрянова патерица.

Гунчо Митин – може би най-бедният човек в селото. Трябва да е на около 40 год., но той е от ония хора, възрастта на които мъчно може да се определи. Дребен, с гъсти разбъркани вежди, с гъсти мустаци. Възпалени клепачи и бели петна от лишеи по лицето. Има нещастен вид, като че е изгубил нещо или като че е объркал пътя. Тук-там по ръкавите на ризата му се виждат кръпки, едро и неумело шити.

Иванчо Сенебирски – 28–30 год., повече грозен, отколкото хубав. На лицето, доста изпито и бледно, личи ранната умора на богаташки син, който пилее пари и щедро плаща за удоволствията си. Винаги избръснат и причесан, той е облечен стегнато и напето, подобно на всички чифликчии, когато са на село: мека шапка или руски каскет от тъмносино сукно със също такава козирка – типична шапка за чифликчиите, – късо кади-фяно палто с пояс през средата, сбрич панталони и с чизми (или гамаша).

Гаврил – 27–28 год., черноок, хубавеляк, с някаква стзра, застояла в очите му скръб. Инак, сприхав и буен. Облечен е не само спретнато и чисто, както се носят синовете на по-богатите селяни, но и юнашки кокетно: изпод калпака му се вижда като крило черен перчан, поясът му е ярко червен, широко опасан, отзад малко спуснат надолу, а крачолите (пачите) на черните му потури са с широки краища и разкопчани до известна височина – нещо, което се смята за малко предизвикателна юнащина. По външност той най-вече е лика-прилика на Албена и в това отношение – сериозен съперник на Нягула.

Хаджи Андрея – 60–65 год., напълно запазен човек. Едро, червено лице, избръснат, сиви вежди, сиви мустаци. Горд, самоуверен, величествен. Както се носят по-старите селяни по тия места, той е облечен със сиви потури, сива абичка, по-прибран и по-тъмночервен, дори морав пояс. На гърдите му, прекарана през шията, е провесена тънка сребърна верижка на часовник. На краката си носи високи до под коленете, сиви кал-цуни. Хубав, кръгъл калпак от сива, дребнокъдрава кожа. Говори соннато, гърлесто. Не търпи възражения, знае, че не го обичат, но чувствувва силата си. Носи дрянов бастун – домашна направа.

Кметът Марин – около 40–45 год. Умно, откр у лице, с малки мустачки. Говори с леснота, правилно, убедително. В него личи склонният към удоволствия жизнерадостен човек, който умее обаче да се съдържа и достойно да носи отговорността си на кмет. Облечен е като по-младите селяни – черни потури и червен пояс.

Нягул – 30–32 год., строен, хубав, с гъста черна коса. Енергично, открито лице. Има увереността на човек, който добре познава работата си. Много не говори, повече слуша и наблюдава, сериозен е и често отбягва погледа на събеседника си. Само когато е с Албена, у него се събужда друг човек – влюбен и дори нежен. Облечен е като работниците-техници – с работна блуза (не въвн от панталоните) и с дълги панталони.

Старият другоселец – 60 год., бяла коса, бели подстригани мустаци, бръснат, но брадата му е ниско поникнала, като скреж. Пуши с лула, не се смее, очите му гледат изпитателно и хитро. Облечен е като хаджи Андрея – сиви потури и сиви калцуни – но по-бедно.

Младият другоселец – 20–22 год., рус, строен момък.

Мариница – 40–42 год., снажна, самоуверена, горда – същинска селска царица. Отнася се към другите покровителствено и отвисоко.

Савка – 25 год., румена, черноока, хубава. Държи се малко стеснително, лесно се засрамва и черви, но и лесно се смее. Около бузите над челото ѝ – букли черна като смола коса. Черни, хубаво извити вежди.

Кераница – 25 год., по-остри черти, бледно лице. Хубавичка, но завистливо се вглежда в Албена и Савка.

Гаврилица – 25 год., възпълна, груба, некрасива. Резки обръщения на селянка от богат род, недоволна обаче от съдбата си.

Нягулица – 25–26 год., слаба, рано застаряла от труд и раждане, бледо измъчено лице, с явни следиот предишна хубост, облечена е скромно, дори небрежно.

Баба Мита – 60–65 год. Набръчкано лице, но още енергично и бодро. Върви права и инак плачливият ѝ глас не отговаря на още запазените ѝ сили.

Първо действие

Голяма дъсчена сграда на парна мелница, от която, до известна височина, се вижда само една стена, обърната напред, и част от лицето, обърнато по-наляво. Долу, покрай предната стена – чердак с дъсчени пейки. Вдясно, под люляков храст, друга пейка. Откъм лицето, близо до ъгъла, гдето е чердакът, се вижда широко разтворената врата на мелницата. Една пътека започва оттам, извира покрай чердака и се губи надясно към селото. Друга пътека се отделя наляво към кръчмата. В дъното, далеч и надясно, се виждат зелени поляни и ниви, а по-близо, по склоновете на хълма – бели селски къщи със сини первази. Навътре, към другия край на мелницата, непрекъснато се чува шумът на мелничните камъни и равномерните удари на дима в железния комин.

Пролет, хубаво време. Гунчо Митин стои прав до чердака, държи камиш, гледа навъсено и нещо си мърмори. Наспоред него е Гаврил, но гледа насреща към къщите и си прави цигара. От време на време Куцар изнася от мелницата пълни чували с брашно, излиза наляво и после се връща. Откъм кръчмата глухо – далеч се чува гайда, а понякога – и високи провиквания.

ГАВРИЛ. Бай Гунчо, какво си приказваш сам?

ГУНЧО МИТИН. Бая си за бълхи. В една воденица няма ли ред, ти я остави нея. По-хубаво вземи, че я запали.

ГАВРИЛ. Ха! Е, защо?

ГУНЧО МИТИН. Затуй! Три дни стана как вися тук, и един кривач брашно не мога да си смеля. Работа имам, болно имам в къщи. А има хора – не бързат. Ей го на, Иванчо Сенебирлията – той пие там в кръчмата, на него свири гайдата – знам ли го, човека богат, охолно му, не бърза. И като ме гледа, че се мотовеля насам-нататък – бай Гунчо, кай, ти защо не си смелиш, че да идеш да си гледаш работата. Иди, кай, си смели, кажи на Нягула да ти смели вместо мене, аз ти давам реда си, иди му кажи. Дохадям, казвам на Нягула, а той – не може, кай... Защо да не може? Човека согласен, а той – не може...

ГАВРИЛ (*пуши и все още гледа към къщите*). Не може, а?

ГУНЧО МИТИН. Не може, кай...

ГАВРИЛ. Е, няма нищо де. Не ти е голяма болката.

ГУНЧО МИТИН. Не е голяма... не била голяма... (*Минава към чердака, сядя на пейката и замислено се заглежда към земята.*) Хм... не била голяма...

ДАСКАЛ ТОДОР (*излиза от мелницата, весел, дохожда зад*

Гаврила и го удря по рамото, за да го стресне). Какво си се заплеснал, мойто момче! Хванах ли те! Къде гледаш? Коя е онази там, дето ходи из двора, Албена ли? Нея ли гледаш?

ГАВРИЛ. Не гледам Албена аз.

ДАСКАЛ ТОДОР. Е, хубаво де, не я гледаш. Аз пък дойдох да си смея малко брашно. Едвам можах да взема ред – страшна навалица, много свят, много нещо. Казвам на Нягула: слушай, казвам му, воденицата е за всички, наистина, обаче ние имаме повече право, понеже е в наше село. Не е ли тъй? Воденицата да е пред носа ти, дето се казва, а да не можеш да си смелиш, да останеш и за Великден без брашно! Воденицата е обща, право е, обаче... *(Откъм кръчмата се зачуват провиквания.)* Какво е туй? Гайда. Кои са тия?

ГАВРИЛ. Онзи пиеница, Иванчо Сенебирлията. И дядо Власю е при него.

ДАСКАЛ ТОДОР. Хе! Много рано направили главите. Брава! *(Към Гунча.)* Ти, Гунчо, какво си се замислил тъй, като петел на слънце. Да не си болен? *(Гунчо не отговоря, не го и поглежда, а сами неопределено някак махва с ръка.)* Добре стана, че взех ред. А ти, Гаврилчо, какво, да нямаш и ти да мелиш?

ГАВРИЛ. Не.

ДАСКАЛ ТОДОР. А какво ходиш, нещо работа ли имаш? Гледаш как мажат жените, а? *(Смее се.)* Не се сърди, аз се шегувам. *(Гледа след Гунча, който става и бавно и отпуснато, като си мърмори нещо, влиза в мелницата.)* Какво пъшка тоз, какво има?

ГАВРИЛ. И той не може да си смели. Излъгал го Сенебирлията, казал му, че му отстъпя реда си, а Нягул казал, че не може... *(Гледа подир Куцара, който, натоварен с чувал брашно, минава край тях.)* Гледай го тоя... търчи с чувала, не иска да знае.

ДАСКАЛ ТОДОР. Кой, Куцара ли? Тоз слон ли, таз мечка ли? Какво ще му пречи чувала нему. Господ ум не му е дал, ама сила му дал.

ГАВРИЛ. А какво е плашило! И как можа тоя кривокрак дявол, тая грозотия, да вземе най-хубавата жена, Албена да вземе...

ДАСКАЛ ТОДОР. Хубавата ябълка свинята е изяда. Да си я взел ти, защо не я взе? Кой не е тичал подир Албена? И ти не си ли тичал? Обаче, като дойде до женене, всеки се тегли назад – такваз била, онакваз била, сиреч излезе дума на момичето, не я щат. Ти защо не я взе? Дадох я на Куцара, колкото да я оженят – ожени мома, да не е дома... Не беше ли тъй?

ГАВРИЛ. И тъй беше, и – не. Ама хайде, да кажем, че е тъй...

ДАСКАЛ ТОДОР. Или ще кажеш, че чичо ти хаджи Андрея стана причина...

ГАВРИЛ. Не знам. Мълчи, че Куцар иде...

КУЦАР (*отдалеч, на Гаврила*). Какво ме гледаш... що се смееш бе... Я дай една цигара. (*Плюе на ръцете си и ги търка.*)

ГАВРИЛ (*подава му табакерата си*). Бе, Куцаре, отде вземаш таз сила бе! Как ги мъкнеш тез чували!

КУЦАР. ...Ъ! Сила! Сила ли й туй? Едно време бях силен аз, ама сега се повредих.

ДАСКАЛ ТОДОР. Повреди ли се? Как? Кога?

КУЦАР. Онази година. Подигнах един чувал, ама голям, ей такъв, имаше барем десет шиника. Онуй копице беше, Коджамихалевия син, Глигор. Негов беше чувала. Помогни ми, рекох, бе, Глигоре. Не ще. А бе дръж, думам му, подигни ми. Не ще. Смее се. Че като се ядосах, като го грабнах...

ДАСКАЛ ТОДОР. Кого? Глигора ли?

КУЦАР. Не бе, чувала. Като го грабнах, метнах го на гърба си. Сам. Ама усетих, че ме заболя ей тука е (*показва под плешката си*), сряза ме като с нож, нещо се скъса ей тука е. Оттогаз мога, мога, ама не е като по-рано. Къде!... По-рано сила имах аз, сила!

ГАВРИЛ. Колко се е борил Куцар по сборищата!

ДАСКАЛ ТОДОР. Знам! Знам!

КУЦАР (*възгордян*). Една година на чамурлийския събор ми излезе онуй, куцото, Караивановия син, Още като се срещнахме, взе, че ме плесна по шията, ама тъй ме плесна, че ми светнаха очите. Чакай, рекох, сине майчин... Че като го прекарах, прекарах, че като го пипнах под чатала, завъртях го и – пух! на земята... Взе да рита... като заклано пиле...

ДАСКАЛ ТОДОР (*смее се*). Умря ли?

КУЦАР. Не умря, ама едвам го свестиха. Поливаха го с вода, разт-риваха го...

ГАВРИЛ. Пусту Куцар!

ГЛАСЪТ НА НЯГУЛА (*от мелницата*). Куцаре!

КУЦАР. Ида, ида! (*Променя лице и тичешката отива в мелницата.*)

ДАСКАЛ ТОДОР. Виж го... такъв, като мечка, обаче бои се от Нягула, слуша го.

ГАВРИЛ. Добър си е Куцар той... (*Чуват се нова провиквания.*) Ей го и кмета иде.

КМЕТЪТ МАРИН (*иде откъм чердака*). Какви са тез викове? Кои са тез хора?

ГАВРИЛ. Иванчо Сенебирлията. Той плаща. А като има помана, гости много. Там е дядо Власю, Данаил, Тачката.

ДАСКАЛ ТОДОР. Цялата пожарна команда, значи.

КМЕТЪТ МАРИН. Сенебирлията два-три деня го гледам все тука, тоз човек не си ли смля, че да се махне оттука?

ГАВРИЛ. Ти мислиш ли, че той е дошел да мели брашно? Хм... Се-ди на кръчмата и гледа насреща.

КМЕТЪТ МАРИН. Какво гледа?

ГАВРИЛ. Албена гледа. А онзи дъртак, дядо Власю, му шепне нещо на ухото, мотай го...

ДАСКАЛ ТОДОР (*смее се*). Кмете, виждаш ли каква била работата?

КМЕТЪТ МАРИН (*чуват се още по-силни провиквания*). Какви хора бе, какви хора! Малко да се засрамят, да кажат: чакай, какво правим ний... То бива, бива, ама толкоз...

ДАСКАЛ ТОДОР (*ниско*). Гавриле, бягай, че хаджи Андрей иде! (*По пътеката откъм селото се задава хаджи Андрея.*)

ГАВРИЛ. Иде ли? Чакай да бягам... (*Отива в мелницата.*)

КМЕТЪТ МАРИН. И тоз Гаврил, млад мъж, каква хрисима булчица има, деца като ангели. И не си гледа къщата, а все около Албена се усуква...

ДАСКАЛ ТОДОР. Стара севда, кмете...

КМЕТЪТ МАРИН. Севда. Пусто дърво.

ХАДЖИ АНДРЕЯ (*сърдит, върви с бързи, ситни крачки и често почуква с бастуна си*). Срам, кмете, срам! Срам за България, кмете!

КМЕТЪТ МАРИН. Защо, дядо хаджи, какво има?

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Какво е туй, я чуй. (*Чува се гайдата и провиквания*). Гайда. Ний християни ли сме, или не, има ли господ над нас, или не. И питаш още какво има... Де отиде онзи хубостник, де отиде Гаврил, тук го видях... (*На ммета.*) Ти, ако си власт, защо стоиш? Кога дойде избор, вървиш подир мене като сянката ми – изберете ме, дядо хаджи, изберете ме, дядо хаджи. Е хубаво, избрахме те. Де ти е управията сега?

КМЕТЪТ МАРИН. Ама какво има бе, дядо хаджи, какво съм виновен аз...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Ти си власт, ти трябва да туриш ред в селото. Може ли сега да свирят гайди, да се пиянствува? Кое време е? Велики

понеделник е, великата неделя захваща, мъките господни. Сега е пост, на черква се ходи. А те седнали на кръчмата и като поганци ядат и пият. Може ли таквоз нещо, може ли?

ДАСКАЛ ТОДОР. Право казва дядо хаджи. Слободия, слободия, обаче...

КМЕТЪТ МАРИН. И аз не виждам ли, че не е пътно? Затуй доход насам, да видя...

ХАДЖИ АНДРЕЯ (*по-високо и по-сърдито*). А защо стоиш? Защо не ги разпъдиш? Защо не ги пъкнеш в маазата? Я погледни! (*Показва към нивите.*) Какви ниви са, какъв берекет! Утре ще удари един град, та нищо няма да остане. (*Чуват се провиквания; хаджи Андрея се хваща за главата.*) Бре, бре, бре! Без срам хора, без грях хора!

ДАСКАЛ ТОДОР. Млади хора, обаче...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Млади, млади, млади! Като че ний не сме били млади. Кмете, отваряй си очите, в селото става нещо, непътни работи стават. Аз всичко знам. Мислиш ли, че не знам защо синът на Сенебир-лията обикаля насам? И още колко знам! Има един дявол в туй село, трябва да му се строят рогата. И моя Гаврил... да бях го сварил...

ДАСКАЛ ТОДОР. Тъй е. Обаче като попреминат годинките...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Мълчи и ти, даскал си бил. Едно време жена като срещнеше мъж, не смееше да го погледне. А сега – набелисала се, начервила се, изписала вежди като кадъна, гледа те право в очите и се хили като гевендия. Такваз жена има в наше село. И дърти магарета оставили жените си и тръгнали подир нея. Не град, господ камъни ще спусне да ни избие. И ти, кмете, стоиш, нищо не виждаш, а?

КМЕТЪТ МАРИН. Какво да правя бе, дядо хаджи, ако съм кмет, дава не съм господ. На хорските жени аз не мога да заповядам...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Когато мъжът и е дърво и не може да й съди, ти си кмет и ти ще й съдиш. Селото се разваля, казвам ти, къщи се развалят. (*Провиквания.*) На, и тия, слушаш ги, а нищо не правиш.

КМЕТЪТ МАРИН. Е, дядо хаджи... Затуй съм дошел, казах. Ей сега ще ида...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Върви де! Върви де! Ей сега ще чукне черква. Изпъди ги! Затвори ги! Няма срам, няма страх от бога! Гаврил, де го Гаврил, аз да го намеря него. (*Отива си към село.*)

ДАСКАЛ ТОДОР. Опърничав е, обаче... има право. Албена много го прекали!

КМЕТЪТ МАРИН. И ти, даскале, с твоего о б а ч е... Какво е крива Албена? Крива ли е, че са зяпнали всички в нея?

ГАВРИЛ (*излиза от мелницата*). Отиде ли си?

КМЕТЪТ МАРИН. Чакай да отида да кажа на ония да млъкнат.
(*Излиза наляво.*)

ГАВРИЛ. Отиде ли си? Какво каза?

ДАСКАЛ ТОДОР. А бе твоя чичо е умен човек. Намират му махана, обаче човека си е прав. Какво ще каже – тя е, кай, крива за всичко – Албена. Дърти магарета, кай, оставили са жените и децата си и са тръгнали подир нея.

ГАВРИЛ. А кмета? Той що каза?

КУЦАР (*откъм мелницата*). Бай Тодоре, ела, че ти дойде ред. Бай Нягул каза, ела...

ДАСКАЛ ТОДОР. Ще дойда. Ей сега ще дойда.

КУЦАР. Реда ти дойде. Бай Нягул каза.

ДАСКАЛ ТОДОР. Добре де, добре. Ще дойда, ей сега ще дойда.

ГАВРИЛ. Е, та... кмета, какво каза кмета?

ДАСКАЛ ТОДОР. Какво ще каже кмета? – И той, казва същото.

ГАВРИЛ. Тъй ли? Какъв е той! Колко е чист той, аз знам...

ДАСКАЛ ТОДОР. Какво, и той ли?... (*Смее се.*) Значи, всички, а?
(*Смее се.*) Таз Албена! Таз Албена!

КУЦАР (*от вратата на мелницата*). Бай Тодоре, ела, че захващаме.

ДАСКАЛ ТОДОР. Ида, ида! Да вървя да меля. Ела, Гаврилчо, да ми помагаш!

ГАВРИЛ. Не, аз ще си ходя.

ДАСКАЛ ТОДОР. Тогаз да вървя аз... (*Влиза в мелницата. Гаврил остава ни мястото си, за минута загледан към къщите, и след туй си отива по пътеката надясно. Пред мелницата не остава никой.*)

Дядо Власю и Иван Сенебирски идат откъм кръчмата. И двамата са пийнали.

ДЯДО ВЛАСЮ. Остави го ти кмета. Кмета е луд. Я си гледай работата! (*Пее си нещо.*) Ей тук да поседнем, Иванчо, и тука е хубаво. (*Сядат на пейката под чердака.*) Ама тебе още те е яд, както вижда. Остави се холан!

ИВАН СЕНЕБИРСКИ. Не ми е на кмета. Друго си мисля аз.

ДЯДО ВЛАСЮ. Кмета, кой го бръсне кмета! Ако е кмет, да си седи там в канцеларията. Не бивало, кай, да се пие, защото било великата

неделя. Развали ни мухабетя! А бе, човече, който пий, пий с парите си, какво ще му се бъркаш в работата! Ти хубаво го сряза. То и аз съм серт, щях да скоча и аз, ама рекох хайде... *(Пее си.)*

СЕНЕБИРСКИ. Ти видя ли кмета накъде отиде?

ДЯДО ВЛАСЮ. Остави го тоя кмет бе, човече, мухабетя си гледай. *(Като се заглежда към пътеката откъм село.)* Я! Коя е таз? Май че е Албена!

СЕНЕБИРСКИ. Албена ли? Де е?

ДЯДО ВЛАСЮ. Ей я, иде. Каква е... като царица! Аз ще я повикам. *(Глади си брадата и мустаците.)* Ти все за нея ме питаш, ето я сега. Ще я повикам.

СЕНЕБИРСКИ. Остави, недей. По-хубаво иди си, иди нейде настрана. По-скоро, махай се де!

ДЯДО ВЛАСЮ. Да се махна ли? Че ти кого пъдиш бе, приятелю? Мене Албена ми е като дъщеря! Я го гледай ти него – да съм се махнел...

СЕНЕБИРСКИ *(меко)*. Е де, дядо Власю, не прави тъй. Иди настрана на малко, послушай ме. Иди във воденицата. Моля ти се!

ДЯДО ВЛАСЮ *(клати глава неодобрително)*.

СЕНЕБИРСКИ *(изважда от джеба си шише ракия)*. На, иди се почерпи. Иди във воденицата и почерпи се с когото искаш. По-скоро!

ДЯДО ВЛАСЮ *(взема шишето)*. Може да ида, защо да не отида. Може. Зата няма какво да правя тук. Нямам работа тук. Ей ме ставам, отивам. *(Тръгва към мелницата.)* Аз пак ще дойда, Иванчо, не бери грижа. Хайде, поприказвайте си вий с Албена. *(Влиза в мелницата.)*

АЛБЕНА *(със запретнати ръкави, косата и на две плитки, завити около ръченика ѝ. Под мишицата си носи хляб, а с двете си ръце – тенджерата и над нея – захлюпен сахат. Като вижда Сенебирски, сепва се)*. Уф... каква съм. Щях да излея гостбата. *(Весело.)* Добър ден!

СЕНЕБИРСКИ *(препръчва се на пътя ѝ)*. Почакай, Албено. Искам да ти кажа нещо.

АЛБЕНА. Какво ще ми казваш? Няма какво да ми казваш. Бързам.

СЕНЕБИРСКИ. Почакай. За кого е туй?

АЛБЕНА. За мъжа ми. За Куцара. Остави ме, че човека ми е гладен.

СЕНЕБИРСКИ. Искам да ти кажа нещо.

АЛБЕНА. Ах, боже, какви хора! Ей сега там беше ме спрял един, тук пък други. Че каква съм аз, да ме спират мъжете по пътя? Я ме остави да мина. *(Тръгва към мелницата.)*

СЕНЕБИРСКИ. Тогаз ще дойда и аз с тебе.

АЛБЕНА. Их и ти! Недей. Недей, ще дойда ей сега. Ще оставя яденето и ще дойда.

СЕНЕБИРСКИ. Ще дойдеш ли?

АЛБЕНА. Ще дойда, няма да те оставя да вървиш подире ми като...
(Смее се.)

Албена влиза в мелницата. Сенебирски остава на мястото си и чака. От време на време се чува високият смях на Албена сред мъжки гласове.

АЛБЕНА (*иде откъм мелницата; смее се*). Пуси дядо Власю! Какъв е смешен! Знаеш ли какво прави? Стар човек, с брада... Не го е срам, Е, казвай и ти каквото ще казваш...

СЕНЕБИРСКИ. Да седнем тука.

АЛБЕНА. Ами ако ни види някой?

СЕНЕБИРСКИ. Кой ще ни види!

АЛБЕНА. Кой! Куцар.

СЕНЕБИРСКИ. Че нека ни види, какво има. Седни де, седни! (*Сядат на пейката под люляковия храст, малко надалеч един от други.*) Три дни как съм тук и не мога да ти кажа една дума. Дохождаш, влизаш, излизаш, а мене не поглеждаш. Ако ме срещнеш, отбиваш се още отдалеч. Бягаш от мене, Албено. Защо правиш тъй? Защо не дохождаш при мене?

АЛБЕНА (*слуша го усмихната*). Че как ще дойда при тебе, какъв си ми ти? Какво ще кажат хората?

СЕНЕБИРСКИ. Остави сега. Да приказваме, както трябва. Ти обеща – нали бяхме говорили изнапред, – обеща да дойдеш с Куцар в наше село, да дойдете на моя чифлик, да работите при мене. Нали беше тъй... Защо се смееш?

АЛБЕНА. Не се смея. Слушам те. Е?

СЕНЕБИРСКИ. Е, дойде време. Аз за туй съм дошел. Вземи, приготви си едно-друго, ще го натоварим на колата – ако не стигне една кола, още една ще докарам – и да вървим. Няма какво да чакаме вече.

АЛБЕНА. Тъй ли? Добре, ама Куцар не ще.

СЕНЕБИРСКИ. Как не ще? Иска той. Ти като искаш, и той ще иска. Защо приказващ тъй? Някой трябва да те е подучил.

АЛБЕНА. Никой нищо не ме е подучил. Куцар не ще.

СЕНЕБИРСКИ. Ами нали приказвахме, нали се вриче. Как така сега не шеш? Не може, ще дойдеш. Аз затуй съм дошел. Хайде приготви

се, ще натоварим и ще вървим.

АЛБЕНА. Не, не ща.

СЕНЕБИРСКИ. Ама ти шегуваш ли се?

АЛБЕНА. Не се шегувам, казах ти: Куцар не ще.

СЕНЕБИРСКИ. Куцар. Остави тоз Куцар. Ти ще дойдеш, не може. Не те оставям аз. Каза, че ще дойдеш, а сега не щеш. Че ти ми объркваш работата, знаеш ли? Ето, утре ще дойде жетва, мене ми трябват хора, трябва ми жена да готви, да меси хляб Знаеш ли, че само за жетварите ми трябва хляб по две пещи на ден!

АЛБЕНА. Е хей, какво приказваш ти! Две пещи! Аз по една пита не мога да меся, пък той...

СЕНЕБИРСКИ. Ти няма да работиш. Ти само що командуваш, ще нареждаш. Има кой да работи.

АЛБЕНА. Ами Куцар? Него какво ще го правим?

СЕНЕБИРСКИ. И за него ще има работа. Ще носи хляб на жетвари-те, ще ходи насам-нататък...

АЛБЕНА. А ти ще стоиш в къщи, а? Че какво ще кажат хората? Барем да беше женен! Не, не искам.

СЕНЕБИРСКИ. Албено, защо приказваш тъй? (*Гледа я продължително.*) Тук има нещо. Някой ти дава ум и аз знам кой е, знам... (*Като вижда, че Албена иска да стане, по-мeko.*) Почакай. Не прави тъй. Ела, ще видиш колко хубаво ще бъде. Ще ви дам къща, отделна къща.

АЛБЕНА. Хубава ли е?

СЕНЕБИРСКИ. Ама ще дойдеш ли?

АЛБЕНА. Добре де, добре... ще дойда. Хубава ли е къщата?

СЕНЕБИРСКИ. Нова къща. Отделна.

АЛБЕНА. С градинка?

СЕНЕБИРСКИ. С градинка.

АЛБЕНА. Божичко, колко е хубаво! Иванчо! Как няхах късмет и аз да си имам такава къщичка! Тоз Куцар не можа да спечели, та да си направим и ние. Как ми е драго да имам моя къщичка, че да си я наредя, както аз си зная, да туря бели перденца на прозорците, да наредя саксии с босилек, с френче, с мушкато. Божичко, как хубаво ще е...

СЕНЕБИРСКИ. Виждаш ли? Такваз къща ще имаш. И само къща ли? Всичко, всичко. И кокошки, и яйца, и масло. Ще ти дам едва-две крави. И повече може да ти дам. Защо да не ти дам? Колко крави имам, аз сам не знам, мляко колкото искаш. Ако щеш, с мляко се къпи. Всичко ще имаш, казвам ти. Ще ходим и в града. Ще те заведе да ти направят дрехи като на гражданка.

АЛБЕНА. Ще ми приличат ли?

СЕНЕБИРСКИ. Защо да не ти приличат? На хубава жена всичко прилича.

АЛБЕНА. Ами пари, Иванчо?

СЕНЕБИРСКИ. Пари. Ти само пари да искаш. Лирите на Сенебир-лията не са се свършили. Пари. Какво ще ги правя парите, няма да ги занеса със себе си в гроба я? Ти за пари недей мисли. Имам. Ще ходим в града, аз имам приятели там. Всички ми са приятели – началника ми е приятел, съдията ми е приятел, доктора. Дойде ли събота, впрягаме кабриолета и хайде в града...

АЛБЕНА. Не, аз ако ида в града, с Куцара ще ида.

СЕНЕБИРСКИ. Добре де, и Куцар ще дохожда. Хайде, сега няма какво да приказваме, пригответи се и да вървим.

АЛБЕНА (*замислена – и изведнъж се сепва*). А не, не. Не може. Нали ти казах: Куцар не ще.

СЕНЕБИРСКИ. Туйто! Ами сега какво приказваше? (*Сърдито*.) Знаем аз, знаем кой ти дава тоз ум.

АЛБЕНА. Не мога, не мога да дойда. Хич не се надявай.

СЕНЕБИРСКИ (*след късо мълчание*). Албено, не прави тъй. Ще се каеш. Ти не знаеш колко добре ще бъдеш там, всичко ще имаш – ядене, пиене, къща ще имаш. Хубава къща ще имаш.

АЛБЕНА. Чужда къща.

СЕНЕБИРСКИ. Не, твоя ще е. (*По-ниско*.) Аз ще ти я дам на тебе, ще ти я припиша, ако искаш. Право ти казвам, ще ти я припиша.

АЛБЕНА. Не ща бе, гледай какъв си! Казах ти, че няма да дойда. Куцар не ще. Със злато да ме затрупаш, пак няма да дойда. (*С усмивка*.) Куцар не ще. (*Става и иска да си отива*.)

СЕНЕБИРСКИ. Чакай! Ти подиграваш ли се с мене, кажи, ще дойдеш ли?

АЛБЕНА (*сърдито*). Човече, за каква ме имаш ти? Остави ме на мира, че ей сега ще кажа на Куцара.

СЕНЕБИРСКИ. Какво ще му кажеш?

АЛБЕНА. Знаем аз какво ще му кажа.

СЕНЕБИРСКИ. Ти се шегуваш. Нали ще дойдеш? Албено, нали ще дойдеш?

АЛБЕНА. Няма да дойда!

СЕНЕБИРСКИ. Ще дойдеш!

АЛБЕНА. Няма да дойда!

СЕНЕБИРСКИ. Ще те накарам да дойдеш...

АЛБЕНА. Я! Ти с ума ли си? Ей сега отивам при Куцара.

СЕНЕБИРСКИ (*сърдито*). Още веднъж те питам; ще дойдеш ли?

АЛБЕНА. Не.

СЕНЕБИРСКИ. Добре. Добре. Аз ще те науча тебе!

АЛБЕНА (*иска да каже нещо, но забелязва Куцара, който иде откъм мелницата и носи празните съдини*). Ей го Куцар!

КУЦАР. На ти саханите... и си върви. (*Гледа изпод вежди Сенебирски, който се отдръпва и сяда на пейката*.) Върви си, нямаш работа ти тука. Хайде, върви си.

АЛБЕНА. Ей сега, отивам си. Ти какво ще правиш?

КУЦАР. Бай Нягул ме праща да ида при конете. Ще ида подир малко. Хайде, ти си върви.

АЛБЕНА. Е, ще си ида де!

КУЦАР. Върви, върви, да видя аз, че си отиваш.

АЛБЕНА. Их и ти, Куцаре! Ей на, отивам си. (*Излиза. Куцар гледа след нея, докато се закрие, след това се връща в мелницата*.)

ДЯДО ВЛАСЮ (*излиза от мелницата, прави няколко крачки и се обръща*). Сбогом! Няма вече, какво ще ви черпя, свърши се. (*Гледа шишето*.) На, празно е, изплюскахте го. (*Обръща се и среща Гаврила, който иде отляво*.) Гавриле, отде идеш, мама? Какво ме гледаш тъй, искаш и тебе ли да почерпя? Чакай, има малко и за тебе. На, пий. Ти си наше куче...

ГАВРИЛ. Не ща, пий си.

ДЯДО ВЛАСЮ. Пий де. Пий, като ти дават.

ГАВРИЛ (*отказва*).

ДЯДО ВЛАСЮ. Като не щеш, ти знаеш. Сърдит Петко, празна му торбичка. Ще си го изпия самичък. Хай наздраве! Господ да помага и всекиму да плати според работите му. Амин. Кажи и ти амин. Да издигне къщите на добрите хора, що са ни нахранили и напоили. (*Поглежда към Сенебирски*.) Амин. Да ги множи и слави. Амин. Кажи и ти амин. (*Пие*.)

ГАВРИЛ. Не те е срам бе, дядо Власю! Стар човек си. Я – от братата си се засрами!

ДЯДО ВЛАСЮ. Ха! Защо да се засрамя...

ГАВРИЛ. Пост е сега. Великата неделя е.

ДЯДО ВЛАСЮ. Мълчи. И ти като кмета. Той ли те учи? Ти да си вземеш парите назад от тоя даскал. Да съм се засрамел... От какво да се засрамя...

ГАВРИЛ. Ама ти не си крив, крив е тоз, който те пои. Той да се

засрами.

СЕНЕБИРСКИ. На мене ли казваш?

ГАВРИЛ. На тебе казвам.

СЕНЕБИРСКИ. Аз чорбаджии не ща.

ГАВРИЛ (*киква*). Ти в селото си да вървиш, чу ли? Който иска да му свирят гайди през пости, който иска да се заглежда подир чужди жени, да си първи у тях, в своето си село да си върви. На чуждо куче – я тояга, я тенеке на опашката!

СЕНЕБИРСКИ. Казах: чорбаджии не ща.

ДЯДО ВЛАСЮ. Я мълчи, куче, какво лаеш! Ти знаеш ли на кого приказваш, знаеш ли кой е Сенебирски? Че той и мене, и тебе е парцалите ще ни купи бе! Я го гледай я! Мълчи, мълчи, че ще те ударя е шише го по главата!

ГАВРИЛ. Който и да е, не ща да го знам. Богат бил, сиромах бил, трябва да си върви в пътя. Да си върви в пътя или ако не – други ще го вкарат, хубаво да знай... (*Влиза в мелницата.*)

ДЯДО ВЛАСЮ. Диване! Иванчо, не му вържи кусур, кюлхане такова. (*Сенебирски става.*) Къде ще вървим? В кръчмата ли? Да идем пък, като искаш. Е, видя ли Албена?

СЕНЕБИРСКИ. Не ми трябва мене Албена.

ДЯДО ВЛАСЮ. Ха! Че не приказва ли с нея?

СЕНЕБИРСКИ. Не ми трябва Албена, ти казвам, Да вървим в кръчмата.

ДЯДО ВЛАСЮ. Хайде. За тебе като бъде, Иванчо, в огъня да ми кажеш влез – ще вляза. За тебе като бъде...

ГУНЧО МИТИН (*отдавна е влязъл и след като се колебае дълго време, най-после пристъпва и застава пред Сенебирски*). Господин Иванчо...

СЕНЕБИРСКИ. Какво искаш?

ГУНЧО МИТИН. Ами че таквоз... Нали щеше да казваш на Нягула? Кажи му да ми смели. Работа имам, болно имам в къщи. Кажи му...

СЕНЕБИРСКИ. Какво да му кажа?

ГУНЧО МИТИН. Да ми смели. Нали ти сам ми беше казал?

СЕНЕБИРСКИ. Кога съм ти казал? Какво съм ти казал?

ГУНЧО МИТИН. Каза ми, господин Иванчо.

СЕНЕБИРСКИ. Остави ме!

ДЯДО ВЛАСЮ. Их и ти, Гунчо, сега ли намери. Иди си гледай работата. Хайде! (*На Сенебирски.*) Да вървим, Иванчо. За тебе като бъде, аз... Да вършиш. Сговърна дружина планина разбива. (*Излизат.*)

ГУНЧО МИТИН. Ц... ц... ц... Тези хора полудяха ли, какво стана? Не ми бил казал... *(Чуди се какво да прави. Тръгва надясно, но се връща и се отправя към мелницата. На вратата среща Нягула.)*

НЯГУЛ. Гунчо, какво има?

ГУНЧО МИТИН. Какво има... бе, бай Нягуле, ами кога ще ми смелиш...

НЯГУЛ. Нали ти казах, когато ти доде ред, ще ти смеля.

ГУНЧО МИТИН. Ама толкоз деня чакам бе, бай Нягуле...

НЯГУЛ. Остави ме сега! *(Отива до чердака и се оглежда, като че чака някого. Албена бързишката иде по пътеката.)* Албено! Де беше?

АЛБЕНА. Ох, уморих се. Ей там до върбата се бях скрила, докато си отиде онзи... Отиде ли си? Ах, Нягуле, как се разсърди, да видиш...

НЯГУЛ. Ти каза ли му, както ти заръчах? Какво му каза?

АЛБЕНА. Всичко му казах, всичко. Ху-у-баво му надумах. Ти за каква ме мислиш, реках, бре? Няма да дойда, реках, хич да не се надяваш. Не ща и не ща. А той като се разсърди, Нягуле! Аз ще те науча, кай, тебе. Нягуле, дали не ще направи нещо, страх ме е от тоз човек...

НЯГУЛ. Нищо няма да направи, не бой се. Друго какво приказвахте?

АЛБЕНА. Че помня ли го? Мъчеше се как не, да ме придума. Къща щял да ми даде, крава щял да ми даде, не знам какво щял да ми даде. Аз съм богат, кай, за мене туй нищо не е. Нягуле, наистина ли е толкоз богат?

НЯГУЛ. Богат беше баща му. Остави му много имот той, но хората ще му го вземат от ръцете. Развален човек, пияница. Лъже, хвали се...

АЛБЕНА. Само за жетварите, кай, ми трябва по две пещи хляб на ден.

НЯГУЛ *(смее се.)* Затуй дохожда всеки ден на воденицата. Мели брашно, продава го и пак мели, само да се намира на работа. Зарад тебе дохожда той, Албено.

АЛБЕНА. Уф, зарад мене! Много искам да го зная аз. Барем хубаво му надумах, да ме помни. Боже, какъв човек! Като му казах, че не ща да ида, позеленя. Страх ме е, страх. Кой знае какво ще направи...

НЯГУЛ. Нищо няма да направи. Ще постои ден-два и ще си отиде. Нищо няма да направи, ако ти не приказваш вече с него. Какво може да направи? – Нищо. Слушай, Албено, ако има нещо страшно, то е друго. Не е Иванчо страшния, а други. Преди малко слушах хаджи Андрея, караше се на кмета. За тебе говореше. Има, кай, тука една жена, която разваля селото. Дърти мъже, кай, са оставили децата си и са тръгнали

подир нея. Тя такваз, тя онакваз...

АЛБЕНА. Боже господи!

НЯГУЛ. Ако мъжът ѝ, кай, не може да ѝ съди, ние ще ѝ съдим, селото ще ѝ съди...

АЛБЕНА. Какво съм направила на този човек, че съм му като трън в очите?

НЯГУЛ. Ей кое е страшното. Иванчо – кой го гледа него! Туй е страшното. Ти като че не знаеш какво става в селото, какво се приказва.

АЛБЕНА. Че какво съм направила?

НЯГУЛ. Остави сега. Колко пъти съм ти казал да се пазиш, да не се отпущаш пред когото трябва и пред когото не. Ей го тоя, Сенебирски. Ако не беше му се засмяла, ако не беше сядала да приказваш с него, щеше ли да те задява? И само той ли е? В селото, слушам, приказват и за Гаврила, и за кмета, и за кого не.

АЛБЕНА (*кръсти се*). Господи! Нягуле, ти вярваш ли им? Боже, какви хора! Че аз съм си такава, весела съм пък, какво да правя. Не мога аз, като срещна човек, млад бил, стар бил, когато ми каже добър ден, и аз да не му отвърна. Ей тъй, приказвам, смее се, защото нямам лоша мисъл на сърцето си. Такава съм. А пък хората, кой знай какво си мислят...

НЯГУЛ. Добре, ама виж на какво приказват.

АЛБЕНА. Приказват, приказват! Жените го правят, Нягуле, жените. От завист го правят, не ги ли знам аз. Тъй приказват те, ама като ме видят, по-добра от мене няма. (*Като подражава чужди глас.*) Албено, каква си хубава ма! Албено, с какво се белисваш, та си толкоз бяла? Албено, с печен орех ли си пишеш веждите, та са таквиз тънки? Ами! Все тъй ми думат. Албена такваз, Албена онакваз, а всички искат да са като Албена.

НЯГУЛ (*гледа я радостно*). Каква си... Какъв си дявол ти... Слушай сега, Албено, било що било, занаят се пази. Инак ще бъде лошо и за тебе, и за мене. Пази се. Виж мене: два месеца, откакто се имаме, откакто се срещаме – чула ли си някоя приказка? Знае ли някой?

АЛБЕНА. Никой не знае. Ти си хитър, Нягуле.

НЯГЛУЛ. Аз зная какво правя. Слушай мене и нищо няма да ти се случи. Що ти трябва да даваш дума на она пияница, че ще отидеш в чифлика му? Стой си тука. Когато ти си тука, когато те видя, и аз съм весел, и работата ми спори. Не те ли видя – не върви. Я мотора ще се повреди, я воденицата ще се счупи. Нищо не ми е пред очите.

АЛБЕНА. И аз съм тъй, Нягуле; стана сутрин, правя що правя, гледам да дойда тук. Ах, боже, да не са тез лоши хора, че да си живеем.

Нягуле, я да избягаме някъде!

НЯГУЛ. Туйто. Къде ще бягаш? Тук ще стоим ний, тука е добре. Каквото ще става, занаят ще става. Ти само да ме слушаш. Аз имам план, знам какво правя. Ето на, два месеца има само, откакто съм дошел, и господаря, Хороза, ми предаде цялата работа. Воденицата работи, нийде – туй всички го казват – не правят таквоз хубаво брашно, както тука. Ти ще видиш какво има да стане.

АЛБЕНА. Какво, Нягуле? Кажи! Кажи!

НЯГУЛ. Аз имам план. Хороза като ме вижда, че работя добре, каза ми, че иска да ме направи съдружник. А туй стане ли – другото е лесно. Отде знаеш, че утре тая воденица няма да стане моя? Хороза е богат човек, има чифлик, има какво не. Какво ще изгуби да вземе да остави воденицата само на мене? Тогаз да видиш как ще си живеем ний...

АЛБЕНА (*като се позамисля*). Ами жена ти, ами Куцар? Че ти и деца имаш...

НЯГУЛ. Остави... Деца... Наистина, децата... (*Търка с ръка челото си*.) Остави сега туй. Ще видим. Ще се нареди, ти само да ме слушаш.

АЛБЕНА. Че кога не съм те слушала? Отсега нататък – да видиш. Тоз пиения Иванчо ако го погледна! Не искам да го видя. А Гаврил – що слушаш хората! Гаврил...

НЯГУЛ. Гаврил е тука.

АЛБЕНА. Тука ли е? Да не ме види!

НЯГУЛ. Той има работа сега. Помага на даскал Тодора. Ако той не те види, друг може да те види. Иди си по-хубаво, иди си.

АЛБЕНА. Пъдиш ли ме?

НЯГУЛ. Не те пъдя, може да те види някой.

АЛБЕНА. Отивам си, Нягуле! Виждаш ли как те слушам. (*Отива си, като се обръща и се усмихва*.)

Нягул гледа усмихнат след нея, докато тя се изгуби, след туй се прибира в мелницата. До вратата го среща Гунчо Митин, който иска да му каже нещо, но не се решава. Нягул не го забелязва. Гунчо дохожда до чердака и се стира замислен.

ДЯДО ВЛАСЮ (*иде отляво*). Гунчо, не вижда ли Иванча? Ей сега нали бяхме с него тука! Не се ли е връщал тъдява, не си ли го виждал?

ГУНЧО МИТИН. Де да го видя! Не съм го виждал. И на мене ми трябва...

ДЯДО ВЛАСЮ. Чудна работа, де пропадна тоз човек! Още не бяхме седнали на кръчмата и той скочи – чакай, кай, аз ей сега ще дойда. Ха да дойде, ха да дойде, няма го. Де ли отиде? Гунчо, ти какво си се умислил, като че ли са ти потънали гемиите в морето? (*Радостно.*) Ха, ето го Иванчо! (*На Сенебирски, който тоя път иде по пътеката от-дясно.*) Иванчо, де беше... Чаках, чаках... де беше?

СЕНЕБИРСКИ (*спира се и сърдито говори като на себе си*). Не ще и да се спре дори. Като ме видя, отби се. Избяга. Чакай, аз ще те науча тебе!...

ДЯДО ВЛАСЮ. Кой бе, Иванчо, Албена ли?

СЕНЕБИРСКИ. Остави таз Албена! Не искам да й чувам името. Куцар ми трябва мене. Куцар. Де е Куцар? Не си ли виждал Куцара?

ДЯДО ВЛАСЮ. Куцар ли?

ГУНЧО МИТИН (*като се доближава до Сенебирски*). Господин Иванчо...

СЕНЕБИРСКИ. Ти пак ли? Остави ме, махай се! (*На дядо Влася.*) Де е Куцар? Иди намери Куцара. Я чакай! Мълчи, мълчи. (*Ослушва се. Откъм къщите се чува женски глас, който пее „Рано е Радка ранила“...*)

СЕНЕБИРСКИ (*на дядо Влася*). Чакай! Мълчи! Мълчи!

Ясно се чува.

Както се гърчат тез змии,
тъй да се гърчат ергени
за нашта Радка хубава...

ДЯДО ВЛАСЮ. Тя пее, гълъбицата... Албена пее...

СЕНЕБИРСКИ (*загледан в земята*). Все тая песен... Все тия думи... Добре, добре, ще видим. Ще видим. (*На дядо Влася.*) Къде е Куцар? Намери ми Куцара още сега. Може да е вътре, иди виж. (*Вика.*) Куцаре! Куцаре!

ДЯДО ВЛАСЮ. Кой ще те чуе! На воденица хората са глухи. Чакай аз да видя. (*На вратата се показва Куцар, който работи нещо.*) Ха, ей го Куцар. Куцаре, я ела насам!

СЕНЕБИРСКИ. Куцаре! Куцаре!

КУЦАР. Ида. Ида! Ей сега...

СЕНЕБИРСКИ (*на Гунча Митин*). Бай Гунчо, иди ти в кръчмата, аз ще дойда там. Иди. Като дойда, ще наредим твойта работа.

ГУНЧО МИТИН (*радостно*). Хайде бе, господин Иванчо, хайде

бе... (*Тичешката тръзва, но се спира на няколко крачки, за да чака дядо Влася.*)

СЕНЕБИРСКИ. Дядо Влася, идете с бай Гунча в кръчмата, оставете ме, че имам работа. Идете, подир малко и аз ще дойда.

ДЯДО ВЛАСЮ. Да отидем пък... само, Иванчо, да не се загубиш пак.

ГУНЧО МИТИН, Хайде бе, дядо Влася, хайде да вървим.

ДЯДО ВЛАСЮ (*на Сенебирски*). Ний ще те чакаме, свърши си ти работата. Хайде, Гунчо, хайде да вървим. (*Излизат.*)

СЕНЕБИРСКИ (*на Куцара, който дохожда при него*) Ела по-близо. Слушай какво ще ти кажа. Хубаво си отвори ушите, ела по-насам. (*Гледа го продължително, докато Куцар се хили глупаво.*) Глупак! Глупак! Сто пъти глупак! Хиляди пъти глупак!

КУЦАР. Кой бе, Иванчо, кой глупав...

СЕНЕБИРСКИ. Ти, ти, ти... Глупак!

КУЦАР (*поразсърдси*). Ей, ей, ей... Я да не се залавяш. Остави ме, че... а-а-а!

СЕНЕБИРСКИ. Наведи се, дай си ухото... Слушай... (*Шепне му нещо на ухото.*)

КУЦАР (*изправя се като гръмнат*). Какво-о-о?

СЕНЕБИРСКИ. Жена ти ходи с Нягула!

КУЦАР. Жена ми... с Нягула... Ти на мене. (*Вика.*) Слушай ей, ти ако си пиян, аз не съм. Махай се! Махай се отпреде ми, че те убивам. Убивам те... (*Оглежда се, като че търси да грабне нещо.*)

СЕНЕБИРСКИ. Не викай, не викай.

КУЦАР. Ще викам. На мене, на мене, а, да казваш... Аз тебе... (*Иска да се хвърли върху Сенебирски.*)

СЕНЕБИРСКИ. Бай Куцаре, чакай, чакай... Чакай, моля ти се... Аз за твоє добро го правя. Истина ти казвам, за твоє добро... Сиромах човек си, честен човек си, не искам да те лъжат и да се подиграват с тебе. Затуй ти казах...

КУЦАР (*по-спокойно*). Лъжеш ти... отде знаеш...

СЕНЕБИРСКИ. Ех, отде знам... Само аз ли го знам! Знае го цяло село. Само ти не знаеш. Като че ли си глух и сляп.

КУЦАР. Ама как...

СЕНЕБИРСКИ. Тъй. Ако искаш да повярваш, лесно е. Нягул всеки ден те проважда да прибираш конете.

КУЦАР. Е?

СЕНЕБИРСКИ. Когато тебе те няма, тогаз Албена дохожда тук,

тогаз се среща с Нягула.

КУЦАР, Че тя... хм,... че тя всеки ден дохожда.

СЕНЕБИРСКИ. То е друго, то е друго...

КУЦАР. Право ли казваш?

СЕНЕБИРСКИ. Ако не вярваш, опитай. Утре, да речем, когато пак те изпрати Нягул при конете, ти не отивай, скрий се. Или пък иди, ама се върни след малко, и ще видиш...

КУЦАР (*гледа в земята и мисли*). Слушай, да не лъжеш... (*Ядосано, със стиснати юмруци.*) Убивам чияка, ей!

СЕНЕБИРСКИ. Направи тъй и ще видиш. Още утре – прати ли те Нягул, ти се върни. Помни какво ти казах. Хай сега прощавай! (*Излиза.*)

Куцар остава на мястото си като треснат. След туй тръгва надясно, но изведнъж се сепва: откъм селото се чува гласът на Албена, която пее същата песен. Куцар слуша, връща се, сядна на пейката, отпуца ръцете на коленете си и се замисля.

Завеса

Второ действие

Сцена 1

На чердака пред мелницата. Сенебирски, с килнат назад калпак, и разчорлен перчан на челото си, седи на пейката и гледа към къщите насреца. До него – дядо Власю.

СЕНЕБИРСКИ. Я виж бе, дядо Власю, виж: всички къщи са чисти, всички къщи са измазани за Великден, само на Албена не е. Къщата ѝ прилича на курник. Е, разбира се, Албена не бива да си цапа ръцете. Албена е кокона. Албена знае само да тури китка на главата си и да тръгне из махалата – върт насам, върт нататък, ха-ха-ха, хи-хи-хи – и туйто. Туй знае Албена.

ДЯДО ВЛАСЮ (*смее се*). Ама пък хубава е синковицата! Какво яде, какво пие – не знам, ама от ден на ден по-хубава става. Наляла се като грозде по Св. Богородица. Капчица! В чашка да я изпиеш. Разгеле, Иванчо, я дай насам шишето, че ми пресъхнаха устата (*Поема шишето, което Сенебирски изважда от джеба си и му подава.*) Хай наздраве! (*Пие.*) Уф, че люта ваджията... Да почакаме пък, може да дойде Албена.

СЕНЕБИРСКИ. Не ми трябва мене Албена. Не искам да я зная. Ти да не мислиш, че зарад нея съм дошел. Селендурка такава! Мисли, че хората умират за нея. Не ми я споменавай, не искам да ѝ чувам името.

ДЯДО ВЛАСЮ. Чудна работа. Че изнапреж нали все за нея ме пишаше бе, Иванчо?

СЕНЕБИРСКИ. Не ща, ти казвам.

ДЯДО ВЛАСЮ. Е, като не щеш, и аз не ща. Да приказваме тогаз за друго. Де беше снощи?

СЕНЕБИРСКИ. Бях при Куцара.

ДЯДО ВЛАСЮ. Намери ли го?

СЕНЕБИРСКИ. Намерих го. Аз и Куцар хубаво си поприказвахме. Два пъти приказвах с него – веднъж тук, при воденицата, и после в къра. Намерих го там при конете, стояхме и приказвахме. Разправих му аз много работи. Добре я наредих аз. И ако съм дошел тука, дошел съм не за Албена, чу ли? – а за Куцара. Куцар ми трябва мене, искам да го видя. Дали е дошел?

ДЯДО ВЛАСЮ. Не вярвам да е дошел. Куцар по това време е при

конете.

СЕНЕБИРСКИ. Може да си е дошел. Ако не си е дошел, ще си дойде. Страшен е тоз Куцар! Каква сила! Бик да улови за рогата, ще го удужи. Славен е тоз Куцар. (*Помълчава.*) Не, диване е! Простак! Глупак! Такъв с кремък да го дереш, главата му да смажеш! Дал му господ сила да събори планина, а на една жена не може да заповяда.

ДЯДО ВЛАСЮ. А бе Куцар... прост чилияка... Куцар...

СЕНЕБИРСКИ. Прост, прост, прост!... Дай шишето, искам да пия. Ще пия ей тъй, напук, не искам да ми заповяда никои – не кмет, ако ще би и цар да е. (*Пие.*) Яд ме е... Тъй ме е яд, че в устата на змия да плюя, ще я отровя. (*Пие пак.*) Ама, каквото щеш кажи, Албена си е хубава. Хубава е, дядо Власю, хубава е! Хубава си е била винаги – и оназ година, и по-оназ година, ама сега – цъфнала е като трендафил. Ах! Казвам, че я мразя, ама не я мразя. Не я мразя. Не я мразя, не! Как да я мразя, мога ли да я мразя! Тя не е крива, криви са онез, дето са тръгнали подир нея. Те я развалят. Ама аз ще ги науча тях! Ръцете им ще счупя, главите им ще счупя! Аз съм я наредил. (*Сева се.*) Не, нищо не съм наредил. Не ми трябва. Албена си има мъж, той да му мисли. Дали е дошел Куцар?

ДЯДО ВЛАСЮ. Не ще да е дошел. Слушай, Иванчо, ти да не би да си му казал нещо?

СЕНЕБИРСКИ. Кой, аз ли? Какво ще му кажа! Какво знам, та какво ще му казвам. Не ми трябва. Подай ми шишето. (*Дига шишето да пие, но веднага го сменя.*) Че ти си го изпил, капка няма. Да съм казал нещо на Куцара ли? Не ми трябва. Нека правят каквото си щат. Яд ме е мене на Нягула. Ако не беше той, сега щях да си бъда у дома. И Нягул надул един нос, не му се приказва. Почакай бе, приятелю, ще видим кой кум, кой свят...

ДЯДО ВЛАСЮ. Сега пък с Нягула. Какво имаш пък с Нягула...

СЕНЕБИРСКИ. Нягул ли, Нягул ли? Каква лисица е тон! Яд ме е на него. Много си е вирнал главата. Онзи ден, не бързах, смели, рекох му на тоя сиромаш, на Гунча, смели му, че да си върви, болно има в къщи. А той – не може. Чакай бе, приятелю, какво си се възгордял, до вчера ходеше с кърпени гащи. Ще дойде видовден, ще видим... Дай шишето... Не, остави, празно е. Да идем В кръчмата. Искам да пия. Ще дойдеш ли?

ДЯДО ВЛАСЮ. Как да не дойда, за тебе като бъде. Иванчо, аз съм с тебе, виждам, майка, душмани имаш, ама не бой се. Аз съм с тебе, в огъня да влезеш, и аз ще вляза. Приятел си ми, обичам те.

СЕНЕБИРСКИ. Да видим по-напред за Куцара. Дали не е дошел?

ДЯДО ВЛАСЮ. Не, мама, не. Няма го Куцара.

СЕНЕБИРСКИ. Да не е във воденицата?

ДЯДО ВЛАСЮ. Няма го и във воденицата. Нали ходих там.

СЕНЕБИРСКИ. Да вървим тогаз в кръчмата. После пак ще дойдем да видим за Куцара. Да вървим. *(Тръгват.)* Я виж бе, дядо Власю, какви са бели къщите! Всички са бели, само на Албена не е. Ама Албена е хубава... *(Ядосано.)* Не, Албена не ми трябва. Не искам да я зная. Да вървим по-добре в кръчмата и да пием. Тоз Куцар, защо не дойде тоз Куцар! *(Излизат наляво.)*

Нягул и Албена излизат от мелницата и като дохождат до чердака, спират се.

АЛБЕНА. Е, и туй пък търпи ли се! Да не можеш да излезеш на улицата, все ще ти излезе някой мъж насреща – или тоз пиения, или Гаврил. *(Като се озърта.)* Няма го, отишел си. Дано земята да го погълне. Нягуле, сърдя се и на тебе.

НЯГУЛ. Сърдиш ли ми се? Защо?

АЛБЕНА. Ами че едвам дойдох и ти – върви си! Не ме щеш, омръзнах ли ти! Хубаво тогаз, аз вече няма да дохождам, щом ме пъдиш...

НЯГУЛ. Не те пъдя аз, казах ти какво има. Днес барем не трябва да се мяркаш тъдява. Заради снощната случка селяните са страшно наежени, хеле хаджи Андрея! Какво не говорил пак за тебе! Страх ме е да не мине оттука – нали все Гаврила търси – и да те види. Ще ти надума нещо, нали го знаеш какъв е...

АЛБЕНА. Тоз човек пък, какво съм му направила. Е, какво приказват сега пък?

НЯГУЛ. Казват, че нощес някой прескочил през дуvara у вас. Сенебирски бил, казват.

АЛБЕНА. Боже, как измислят... Куцар си дохожда нощес. Два пъти се връща от къра – заморен, изпотен, като че е бягал. И ми се видя такъв един – ходи, оглежда тук-там, чака... Той беше, а те... Нека приказват пък, аз съм си чиста... Не искам да ги знам. Ти не ми ли вярваш, Нягуле?

НЯГУЛ. Вярвам ти, вярвам. Но сега е лошо, много са наежени селяните, приказват. И затуй ти казвам да си идеш, докато се размине.

АЛБЕНА. Ще си отида пък, като искаш, ще си отида. Ама не ми се отива в къщи! Какво да правя? Да мажа, да чистя? Нищо не ми се

похваща. На, жените се изпотрепаха да чистят – аз не мога. Не искам (*Весело.*) Виж, да съм тук, да имам ей там една малка къщичка, до воденицата, че гледай... Ще пее и ще мажа, ще чистя, ще мия цял ден.

НЯГУЛ. Аз зата смятам да направя една къщичка, малка една къщичка. Нали ще бъде хубаво?

АЛБЕНА. Ах, Нягуле!

НЯГУЛ. Ти такваз къщичка ли искаш?

АЛБЕНА. Ах, Нягуле! Искам, искам! (*Като помисля.*) Ами жена ти, Нягуле, ами Куцар...

НЯГУЛ. Хм... жена ми...

АЛБЕНА. Че и деца имаш...

НЯГУЛ. Ех и ти! Остави сега туй, колко пъти съм ти казвал. Жена ми... ще видим... то ще се нареди... лесно е...

АЛБЕНА (*развълнувано*). Ах, Нягуле, кажи ми болест ли е туй, магия ли е. Какво става с мене – в къщи не ме свърта, искам да изляза, искам да дойда тук, да съм при тебе. Мисля уж за Куцара, а то не за него, а за тебе мисля...

НЯГУЛ (*радостно*). Тъй ли?

АЛБЕНА. Как да не е тъй – тъй е. Ей сега ще скоча на раменете ти, ще ти изкубя перчана, очите ти ще издращя. Хубав си. А какъв (*снее се*), какъв беше едно време. Когато ергените тичаха подир мене, ти стоеше настрани и само ме гледаше. Че защо не ми каза тогаз? Не, каза ми веднъж. На Райновия кладенец беше, каза ми: „Албено, да се вземем!“

НЯГУЛ. А ти?

АЛБЕНА. Аз се изсмях.

НЯГУЛ. Видя ли? Затуй забягнах аз. Седем години ходих по чужди врати. Работих, ожених се, деца се народиха. Исках да не се връщам, но не можах. Все пред очите ми си била ти, теглеше ме. И ето – дойдох.

АЛБЕНА. И пак такъв беше, когато те видях най-напред тук, във воденицата. Погледна ме изпод вежди и ни дума. А аз те познах. Такъв си зата. Нягуле – потаен. Покрит въглен. Колко приказват за мене, а за тебе – нито дума. Като рекли всички: Нягул е добър, та добър...

Куцар се появява на вратата на мелницата, озърта се и търси с очи, излиза напред и като съглежда Нягула и Албена, връща се, прилепя се до стената и слуша.

НЯГУЛ. Е, не е ли по-добре тъй? Защо да ни знаят хората? Аз имам план, нали ти казах. Няма да се мине много време, и таз воденица ще

бъде моя.

АЛБЕНА. Ах, Нягуле!

НЯГУЛ. И само туй ли? Воденицата си е воденица. Аз ще си купя земя, добитък – моя земя, мой добитък, аз да съм си господар. *(Весело.)* А ти – на тебе ще ти прилича – ти да си господарката...

АЛБЕНА. Нягуле, какво приказваш... *(Замислено.)* Че хубаво ще бъде!...

НЯГУЛ *(весело)*. Ти да си господарката...

АЛБЕНА *(смее се)*. И искаш да си ходя! Няма да си отида, тук ще стоя. *(Като се озърта.)* Да е отнякъде Иванчо да ни види, ще се пукне от яд, като жаба. *(Смее се.)* Боже, много се смее аз днес, ама ще плача... *(Замисля се.)* Смее се, смее, а изведнъж ми стане мъчно...

НЯГУЛ. Защо?

АЛБЕНА. Не знам... За Куцара ми става мъчно. Не, не за Куцара... ей тъй... не знам. Пък и за Куцара ми е мъчно.

НЯГУЛ *(гледа я въпросително)*.

АЛБЕНА. Е, няма нищо де, аз само тъй... Е, Нягуле, като стане воденицата твоя, какво ще правиш? Че ти много богат ще станеш! Какво ще направиш, тогаз, кажи де...

НЯГУЛ. Аз имам план. Най-напред – ниви, земя. Какъвто занаят имаше баща ми, и аз искам да го имам. Моя земя, мой добитък, аз да съм си господар.

АЛБЕНА. Твоя земя, твой добитък. Че хубаво ще бъде! Ти да си господар... *(занесено и с усмивка)*... аз господарка... *(Съглежда нечаяно Куцара, който поглежда иззад ъгъла.)* Ах! *(ниско, с уплаха)* Куцар!

КУЦАР *(спуца се към тях, застава срещу Нягула, като че иска да се хвърли върху му, но се въздържа и се обръща към Албена)*. Що си дошла тук... Какво правиш тук... Върви си, върви в къщи! *(Хваща я за рамото.)* Върви си!

АЛБЕНА. Куцаре! Че какво има пък...

КУЦАР *(вика по-силно)*. Върви си! Още сега да си вървиш, чуваш ли?

АЛБЕНА. А-а! Какъв човек! Няма да си отида пък, на...

КУЦАР. Върви си! *(Дига юмруци и налита отгоре и.)*

АЛБЕНА *(изписква)*. Ах! Куцаре!

НЯГУЛ. Куцаре! *(Дръпва го и силно го тласва настрана.)* Какво правиш ти, полудя ли?

КУЦАР *(спуца се върху Нягула, но в последния миг отведнъж се спира, тежко диша)*.

НЯГУЛ. Луд ли си, какво правиш?

КУЦАР. Не съм луд аз... Тя да си върви... Няма работа тя тука... *(Високо и с достойнство.)* Тя ми е жена... Аз ѝ заповядвам... Каквото река аз... *(Към Албена.)* Върви си! Върви си, че...

АЛБЕНА. Е, пък ще си отида... почакай малко...

КУЦАР *(бясно)*. Тръгвай!

АЛБЕНА. Боже, какъв човек! Ах, какво ми било писано... *(Заплаква, трие очите си с престилката си и си отива.)*

КУЦАР *(след нея)*. Кучка! Да взема едно дърво, че ще те науча аз тебе. Главата ти ще смажа, като на зъмя...

НЯГУЛ. Я не викай! Не ща да събираш хората, панаир не ща. Дърво ще вземаш – да не го взема аз, че ще видиш. За нищо и за никакво, побеснял като луд. Защо си се върнал, я ми кажи? Де остави конете?

КУЦАР *(поглежда го тъпо, задъхан, но не му казва нищо и разсърден, с широки крачки отива в мелницата. Нягул гледа след него, след това сам тръгва нататък.)*

КМЕТЪТ МАРИН *(иде по пътеката отдясно)*. Нягуле, Нягуле!

НЯГУЛ *(върща се и го чака)*.

КМЕТЪТ МАРИН. Нягуле, каква стана тя, Нягуле, знаеш ли? А! Страшна работа! Селото се бунтува. Ей сега ида оттам. Събрали са се всички в кръчмата и хаджи Андрея, и братята му, и всички, че като гракнали срещу мене, ще ме изядат.

НЯГУЛ. Защо? Какво има?

КМЕТЪТ МАРИН. Зарад снощната случка. Нощес един човек скочил от дуvara на Албениния двор – таз Албена, зарад нея става, каквото става – скочил, караулът му извикал да спре, той бяга, караула стреля, дига се олелия, скача цяло село...

НЯГУЛ. Е, хванаха ли го?

КМЕТЪТ МАРИН. Де ще го хванеш... През плетища, през дворища, отишел човека, та се не видял.

НЯГУЛ. Че кой ще да е бил той?

КМЕТЪТ МАРИН. Кой друг може да бъде – Иванчо Сенебирски ще да е. Може и Гаврил да е бил, ама по ми се вярва да е бил Сенебирски. Тоз човек не се засрами, и денем и нощем все около Албена обикаля. И Албена, Албена – и на нея едно евангелие ще чета аз, ама сетне. А сега кой крив? – кмета. И знаеш ли сега какво е там в кръчмата *(прави знак с ръце)*, ей такава е!... Хеле хаджи Андрея, огън и пламъци бълва... И само той ли...

НЯГУЛ. Какво казват?

КМЕТЪТ МАРИН. Най-напред, не щат Албена. Искат да я изпъдят, да отидела в друго село. Но то няма да бъде. Туй го казва хаджи Андрея, но селяните думат – не може, не бива. То няма да стане, но друго има по-лошо...

НЯГУЛ. По-лошо ли? Какво?

КМЕТЪТ МАРИН, Правят заявление, събират подписи – искат да се махне воденицата или да се пренесе нейде далеч. Не искат да се събират хора от селата, не й било мястото тук – близо била до харманите и щяла да запали снопите.

НЯГУЛ. Може ли? Че досега как не ги запали.

КМЕТЪТ МАРИН. Че ха де. Ами нали ти казвам, всичкото е зарад Албена, всичкото го прави хаджи Андрея. Не можа да купи воденицата на времето, сега го е яд. Ще видим, има време. Сега ти знаеш ли защо съм дошел? Нарочно затуй дойдох... Защо не смелиш на онзи, на Сенебирски, та да се махне? Смели му, та да си отиде и да миряса селото...

НЯГУЛ. Да дойде, ще му смеля. И аз виждам, че да се махне е по-добре. Не дохожда. Когато му дойде ред, или го няма, или дава реда си другиму. На, толкоз деня става как разиграва Гунчо Митин.

КМЕТЪТ МАРИН. Остави сега ред, ред не гледай. Гледай само да му смелиш, че да се махне. Аз ще го намеря и него на кръчмата и хубаво ще го настаня. Не го е срам, богаташки син! А ти – смели му. Смели му, че да се махне. Чу ли, Нягуле? *(Излиза наляво.)*

НЯГУЛ. Добре, добре. Щом дойде, ще му смеля.

Отива в мелницата. На вратата среща Куцара – и двамата се изглеждат. Куцар дохожда и сядна на пейката под люляковия храст, хваща с две ръце главата си, навежда се и пъшка.

ГУНЧО МИТИН *(излиза от мелницата)* Не върви... На тоз казах, на онзи казах – не върви. Не мога да си смеля и туйто. Детето ми болно. Не го бива, надви го болестта. Настинка ли е, тежката болест ли е – не знам. *(Сяда до Куцара.)* Дъргата казва, че било уроки. Може и уроки да е – не знам – детето не го бива и туйто. *(Куцар пъшка.)* Ти какво имаш?

КУЦАР *(мълчи, не го и поглежда)*

ГУНЧО МИТИН. Сиромах ли си, никой не те бръсне. Да беше друг, досега щеше да си смели, щеше и да забрави. Думам на Нягула – бе, Нягуле, колко зърно имам аз? – една шепа... *(Куцар пъшка.)* Бе ти да не си болен? Очите ти червени.

КУЦАР *(хваща си главата с две ръце)*. Боли ме... стяга ме нещо

тук... обръч ме стяга, железен обръч ме стяга... боли...

ГУНЧО МИТИН. Настинал си. Стопли си малко вино с черен пипер. Ще те затопли. Та, казвам на Нягула – детето ми болно бе, Нягуле, смели ми, та да се прибера. Не може, кай, всеки на своя ред... Ама, казвам, Иванчо ми дава реда си... Не може, кай... *(Куцар охка.)* Слушай, направи каквото ти казах, стопли вино, черно вино, тури черен пипер, или пък лютивни чушки и го изпий. Ще те затопли.

КУЦАР *(като подкрепя главата си с ръка.)* Тук ме боли... стяга ме... железен обръч ме стяга, стяга...

ГУНЧО МИТИН. Ще ти мине.

Мълчат известно време и двамата.

КУЦАР *(става, като че говори на себе си)*. Тъй е... Той ме прибра на работа... даде ми хляб... Негов хляб съм ял досега, право е... тъй е... Ама пък да земе да ми направи туй... *(гневно)* да ме срами! Аз него... ще го убия!

ГУНЧО МИТИН *(става)*, Кого бе, Куцаре? Що има?

КУЦАР. Нищо няма. Главата ме боли.

ГУНЧО МИТИН. Ще ти мине, гледай си работата. А аз какво да правя... Сиромах човек ли си, никой не иска да те знае. Тъпчат те, подиграват се с тебе.

КУЦАР. Нож, нож, нож! *(Гледа Гунча занесено, като не го вижда.)* Нож!

ГУНЧО МИТИН *(след кратко мълчание)*. Нож! Не трябва нож. Господ ще ги накаже. Бе, бай Куцаре, да беше казал и ти една дума зарад мене.

КУЦАР. Какво да кажа?

ГУНЧО МИТИН. Да ми смели. Да кажеше на Нягула.

КУЦАР *(гневно)*. Я ме остави! Остави ме!

ГУНЧО МИТИН *(уплашен, избягва настрана)*. Защо бе, защо... А! какъв човек...

С тежки и бавни крачки, замислен, Куцар излиза надясно, Гунчо Митин учудено гледа след него. Двамата другоселци излизат от мелницата и се спират близо до чердака. Старият сяда, младият стои прав и, с ръце в джебове, гледа към селото.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Няма ред за нас, няма да си смелим. Хората си смляха, отидоха си, а ний още седим. Какво ще правим сега,

кажи де, какво ще правим?

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Какво ще правим – ще почакаме.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Малко ли чакахме? – три деня...

ГУНЧО МИТИН. Три деня... а аз? (*Брои на пръсти.*) Събота, неделя, понеделник, вторник. Четири деня. (*Като показва четирите пръста на ръката си.*) Четири деня! (*Тръгва към мелницата.*)

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Всяка коза на свой крак виси. Ний сме отдалеко.

ГУНЧО МИТИН (*обръща се и пак показва четирите си пръста*). Четири деня! (*Влиза в мелницата.*)

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Ще ни свари Великден тука. Ще изядат червените яйца без нас. Няма да чуем и ний „Христос възкресе!“

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Ще го чуем, ще го чуем. Има време.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Мълчи, да не те чуй дявола. Човек предполага, а господ разполага. Нали дойдохме тук, уж за по-скоро, а на, стана три дни как чакаме. Де го Киро – на кирия. Какво спечелихме?

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Ба, все спечелихме нещо.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Какво си спечелил?

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Най-напред – колкото пъти сме отивали в кръчмата, все онзи ни черпи, Сенебирски. Пет пари не сме похарчили...

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Друго?

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ (*весело*). Друго – барем се нагледахме на оная хубавата, дето всеки ден дохожда тук, Албена...

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ (*махва срещу му с чибук*). Уф, да те убий господ! Ти все за туй! На бивола окоето все в просото. Хм... хубавата... Чакай, ще ти дойде и на тебе на главата. Жената, момче, е рай, жената е вечна мъка. Жената е рибя кост. Като ти заседне в гърлото, ще се задавиш.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Може да се задавиш ти, че си стар, а аз не се задавам...

Куцар, наведен, намръщен, се показва отляво, после се връща назад.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Виж го какъв се е умислил тоз... Като че търси нещо...

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Ума си търси. Не е лесно да имаш хубава жена.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ (*смее се*). Хубава е таз Албена...

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Остави сега туй, работа ни чака.

НЯГУЛ (*от вратата на мелницата*). Хайде! Ваш ред е!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Наш ред ли?

НЯГУЛ. Ваш ред е. Хайде, давайте чувалите. По-скоро, че не чакам.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ (*на младия*). Да вървим... Да снемме чувалите. (*Спуска се да излезе, но веднага се връща*) Да има някой да ни помогне... Куцар... де е Куцар... (*На Нягула*.) Да повикаме ли Куцара?

НЯГУЛ. Той тука ли е? Я го повикай!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ (*излиза малко напред, занича надясно и вика*). Куцаре! Ела насам, Куцаре!

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ (*усмихнат*). Много замислен Куцар. И все в земята гледа...

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Я мълчи! Току плещиш...

Куцар дохожда и, като вижда Нягула, спира се и навъсено гледа в земята.

НЯГУЛ (*на Куцара*). Я да вземеш да внесеш чувалите на тез хора. Снеми ги и ги внес във воденицата. Хайде, какво стоиш...

КУЦАР (*мълчи и гледа в земята*).

НЯГУЛ. После ще идеш за конете. Снеми сега чувалите.

КУЦАР (*сърдито*). Ъ-хъ, ще ги снема... няма да ги снема.

НЯГУЛ (*изненадан*). Защо?

КУЦАР. Затуй!

НЯГУЛ. А! Ти луд ли си? Да снемаш чувалите, че като взема едно дърво. Какво си се накупил такъв?! Върви! Снемай чувалите, че после ще идеш за конете.

КУЦАР. (*разсърден повече*). Няма да ида за конете... няма да ида, не...

НЯГУЛ. Защо?

КУЦАР. Ей тъй е, няма да ида. Ти искаш аз да ида в къра, а ти... Няма да ида!

НЯГУЛ. А какво ще правиш?

КУЦАР. Тук ще седя. В къра не отивам.

НЯГУЛ (*кипва*). Снемай чувалите! Върви! (*Тласка го с все сила*.)

Куцар най-напред полита, после изревава и се спуща върху Нягула, като тика по пояса си за нож. Старият другоселец се мъчи да го спре.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Чакай... Куцаре, недей... Слушай, Куцаре, Куцаре...

КУЦАР (*на Нягула*). Ще те убия! Ти мене да ме срамиш... Честта ми да срамиш... Аз тебе... ще те убия!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Куцаре, слушай, Куцаре. Чакай бе, човече...

НЯГУЛ (*спокойно*). Остави го, остави го. (*На Куцара.*) Не те е срам! Да дигаш ръка на мене! Защото те прибрах, защото ти дадох хляб...

КУЦАР (*обърква се и пуца ръце.*)

НЯГУЛ. Да взема сега едно дърво, че ще видиш. Какво Искаш, какво ти е влязло в главата? Я остави този дявол, дето те надува, че си гледай работата. Снеми чувалите, ти казвам. После ще идеш за конете.

КУЦАР (*отново кипва*). В къра не отивам... В къра няма да отида...

НЯГУЛ (*гневно*). Махай се тогаз. Върви си! Не те ща тука, върви си! Още сега си върви.

КУЦАР. Ще си ида... какво пък, само ти ли си... Ще си ида... (*Тръгва си, но като направя няколко крачки, обръща се.*) Аз ще си ида, ама мисли си! Аз ще те науча тебе. Аз сях тука да ти строша главата, ама не рачих. Не рачих – тука съм ти работил, хляба ти съм ял тука... не ща тук... Ама отсега нататък... мисли си! Аз тебе ли?... ще ме познаеш ти мене... ще видиш... (*Отива си.*)

Завеса

Сцена 2

Стая-хаेत в къщата на Куцара. Камина с ниска поличка околоръст, с тъкано було и с по една фирида отстрана. На огъня, за качено на веригата – черно бакърче. Вдясно от камината нисък одър, постлан с възчерни черги и с възглавници покрай стените. Вляво, на стената, цървен лъжичник, но него долап, а в ъгъла, наредени на голяма камара – постелки; до тях – шарен брашовски сандък. По стените – полици със сахани и паници. На лявата стена нве малки прозорчета с бели пердета, дръпнати на две страни. До прозорците – врата, която вода навън. Друга врата на срещната стена – за собата и за друга по-далечна стая. Албена седи до огъня и шие нещо. От време на време подига глава, поглежда към собата и се ослушва.

САВКА (*отвън*). Албено! (*Отваря вратата, наднична най-напред и влиза.*) Албено, тука ли си?

АЛБЕНА. Тука съм, Савке. Ела де.

САВКА. Какво направи ти ма, Албено, два дни не си се видяла.

Боже, рекох, какво стана таз жена? Рекох да дойда да те видя. Що правиш? Как е Куцар?

АЛБЕНА. Болен е.

САВКА. Що му е?

АЛБЕНА. Настинал, лежи. Лошо му е.

САВКА. Е, няма нищо де, ще му мине. Загрижих се за тебе. Гледам, гледам да излезеш, да дойдеш – няма те. Чакай, рекох, да отида аз.

АЛБЕНА. Че седни де. Що стоиш права?

САВКА. Не, бързам... аз само тъй. *(Гледа Албена.)* Каква си се умислила, Албено... хич не се засмиваш. Като кога тъй... Не ти прилича тъй, не ти прилича да не се смееш...

АЛБЕНА *(усмихва се)*.

САВКА. Ха тъй, засмей се, засмей се! *(Смее се.)*

АЛБЕНА *(смее се)*. Каква си, Савке... За какво искаш да се смея...

САВКА. За какво... За каквото сме се смели други път, не знаеш ли? Като не те видях вчера и днес, не можах да изтърпя. Ще отида, рекох, да я видя.

АЛБЕНА. Не мога да изляза, като е Куцар тъй...

САВКА. Ще мине то. Сега аз да си отида, че пак ще дойда. Да направя ли нещо за Куцара, че да му го донеса, я чорбица, я нещо друго?... *(Тръгва си.)*

АЛБЕНА. Че постой, Савке. Що бързаш.

САВКА. Свекърва ми, чумата да я тръшне... само гледа какво права, де ходя... И все мене кара за всичко, ръцете ми са се откъснали. Зла жена, проклета жена... *(Весело.)* Ама аз пак ще дойда... *(Излиза, Албена я изпраца, след това се връщи и сяда на предишното си място.)*

Откъм собата се чува кашлицата на Куцара. Албена се привежда повече над работата си. Влиза Куцар, посърнал, навъсен, отива до прозореца, поглежда навън, после дохожда и сяда на одъра.

КУЦАР. Що шиеш?...

АЛБЕНА. А, нищо... Рекох да ти позакърпя една риза.

КУЦАР. Не се ший днес. Грехота е... Ти зата грях не знаеш...

АЛБЕНА. Куцаре, що приказваш тъй...

КУЦАР. Мълчи! *(Заглежда се в земята и мисли.)* Ще ида при дядо попа... Ще ида при кръстника, ще събера комшиите. Дядо попе, ще река, ти си ни венчавал, кръстник, ти ни си държал венците... и ще им разправа всичко, всичко, от игла до конец... *(Гневно.)* Нека видят каква си ти!

Нека видят какво правиш с Нягула. Нека видят... цяло село да знае, всички да знаят...

АЛБЕНА. Направи го. Ако искаш да станеш за смях.

КУЦАР. Мълчи!

АЛБЕНА. Защо слушаш хората, лъжат те...

КУЦАР. Мълчи! *(Става и отива до прозореца.)* Ще ме пъди пък от воденицата... мене ще пъди. Чунким хубаво направил, а ще ме пъди. *(Гневно, като гледа Албена.)* Аз него още там щях да го пребия, щях да му смажа главата, ама рекох хайде... там съм му работил, там съм му ял хляба, там да го не правя... Ама отсега натъй! Ще го убия!... Ще го убия, каквото и да стане... *(Като направя няколко крачки.)* Кой беше тук?

АЛБЕНА. Савка беше.

КУЦАР. Да не си излязла навън, да не си пристъпила през прага навън, че ще те пребия. *(Разхожда се.)* Нягул! Хайдутин! Краде брашно, не знам ли аз, знам къде го крие, знам как го продава скришом. Ще заведа Хороза и ще му кажа де е скрито брашното... Ще видиш как ще го поведат жандарите. Хайдук! *(На Албена, гневно.)* Или ти мислиш, че е добър!...

АЛБЕНА. Аз не зная, Куцаре.

КУЦАР. Не знаеш, а, не знаеш... *(Отива към Албена.)* Не, няма да кажа на дяда попа. Няма да кажа на кръстника... Никому няма да кажа... Аз ще ви съдя. Виждаш ли? *(Попипва ножа на пояса си.)* Като кажа: хърт-хърт – че и двама ви. Туй ще ви е съдбата...

АЛБЕНА *(изписква, прилепя се до стената и заплаква).*

КУЦАР *(тръгва назад, след това се хваща с две ръце за главата).* Ох, боли ме... Стяга ме нещо тук... стяга ме.

АЛБЕНА *(отива към него).* Куцаре, защо правиш тъй? Защо не си легнеш? Сварила съм ти липов цвят – пий, ще ти омекне кашлицата. И хапни нещо...

КУЦАР. Не ща. Нищо не ща... *(Тръгва към собата, Албена става.)* Стой ти тука. Не ща да дохождаш. Само... навън да не излизаш. Тук да стоиш, *(Влиза в собата.)*

АЛБЕНА *(сяда и шие. Чуват се вън стъпки. Албена бърже изтрива сълзите си).*

МАРИНИЦА *(отвън).* Албено! Албенке! *(Влиза с Кераница.)* Гости искаш ли, Албено? Ей ни с Кераница. *(Вглежда се в Албена, която ги посреща.)* А-а! Хем ти си плакала... Защо? Хубава работа. Че ако Куцар е болен, дава не е умрял. Каква си, Албено – като си толкоз хубава, защо

си толкоз глупава. (*Смее се.*) Че кой не се е разболявал? За туй плаче ли се? (*Сяда на одъра.*)

КЕРАНИЦА. Албено, нямаш ум, ако си плакала!

АЛБЕНА (*усмихва се*). Не съм плакала. Защо ще плача?

МАРИНИЦА. Не ти виждам очите... Е, какво ти прави мъжа?

КЕРАНИЦА. Наистина, как е Куцар, Албено?

АЛБЕНА. Болен, лежи. И да легне барем в собата, ами отишел чак в отвъдната стая.

МАРИНИЦА. Научил се да лежи при чувалите.

АЛБЕНА. И нищо не ще. Ни ти иска да пие липов цвят, ни ти иска да яде. (*На Кераница.*) Тодорке, какво правиш ти, не съм те виждала. (*На Мариница.*) Нищо не ще, не знам какво да правя.

МАРИНИЦА. Уф, булка, туй мъжете, кога се разболеят, стават полоши и от децата. Хем ги боли, хем нищо не щат. Я чакай да ида да го видя аз. Къде е, в отвъдната стая ли, казваш? Тъй не може то, какао е туй. Чакай да го нахокам аз! (*Влиза в собата.*)

КЕРАНИЦА. Каква е мъжкарка кметката, ще ти бие мъжа. (*Като се усмихва.*) Е, Албенке, ти, ти как си? Нова ли е? (*Пина и блузата.*)

АЛБЕНА. Вета е.

КЕРАНИЦА. И вета да е, на тебе стои като носа. На тебе всичко ти прилича. Моя Керан защо, кога облека нещо, ми вика: я виж Албена! Все тъй ми дума. Е, и ти, Албено, не мисли толкоз...

САВКА (*влиза*). Ей ме и мене. (*На Албена.*) Нали ти казах, че ще дойда. За какво приказвахте?

КЕРАНИЦА. Няма да ти кажем.

АЛБЕНА, Нищо няма, Савке, за нищо не сме приказвали. (*Весело.*) Да не те е видяла свекърва ти?

САВКА. Ох, я я остави! Блазе ти, Албенке, ти барем свекърва нямаш...

МАРИНИЦА (*връща се*). Нищо му няма. Настинал. Как не ще настине човека, като мъкне онез чували. Ще му мине. Не го гледай, че пухти и сумти – пустия му табихет такъв, нищо му не е. Савке, и ти ли си дошла? Почервихте ли яйцата?

САВКА. Ах, бульо Маринице, едни яйца станаха – огън!

КЕРАНИЦА. И моите хубави станаха.

МАРИНИЦА. Как ме е яд, моите не станаха. Боята лоша излезе. Нямах работа, ами накарах Марина да я купи. Нищо не струва. Какъв си кмет, думам му, кога една боя не можеш да купиш.

САВКА И КЕРАНИЦА (*смеят се*)

ГЛАСЪТ НА КУЦАРА. Албено! Албено!

МАРИНИЦА. Куцар вика. Иди, Албено! *(Албена влиза в собата.)*
Не е добре Куцар. Не ми харесва. Огън има, къкри му в гърдите, задуш-
ва го.

КЕРАНИЦА. Какво му каза? Той какво ти рече?

МАРИНИЦА. Какво ще ми рече. Аз му приказвам, а той ме гледа
като мечка.

КЕРАНИЦА. Савке, такъв мъж да беше ти се паднал...

САВКА. Знайте ли какво? Като идех насам, видях онзи, Сенебирс-
ки. Минава и гледа, гледа...

МАРИНИЦА. Тоз пиеница пък няма да се махне. Думам на Мари-
на: кмет ли си, какъв си – нахокай го, че да си върви, отдето е дошел. Да
се махне, че да миряса селото.

КЕРАНИЦА. Албена се позапря в къщи. Два дни не е ходила на во-
деницата. Я чуй ма, бульо Маринице, дали няма нещо тя с Нягула?

МАРИНИЦА *(уверено)*. Нищо.

КЕРАНИЦА. Едно време бяха се любили.

МАРИНИЦА. Нищо. Марин нали ми казва: Нягул си гледа работа-
та и за друго не мисли. И кога по-рано воденицата е правела таквоз ху-
баво брашно, както сега? Нягул е умен и работата си гледа.

САВКА. Поотслабнала Албена. Още по-хубава станала.

КЕРАНИЦА. Я да я питаме ма, Савке, да ни научи, та и ний да се
понаправим за Великден, Може да се белисва.

САВКА. Албена не се белисва. Дружки сме от малки – знам я.

МАРИНИЦА. Белилото й от бога, Керанице. Кога иска бог, гове-
дарката може да бъде по-хубава и от царицата. *(На Албена, която се
връща.)* Що има?

АЛБЕНА. Куцар иска нещо.

МАРИНИЦА. Хайде ний да си вървим.

АЛБЕНА. Че постоите още. *(На Кераница.)* Тодорке, постой, ний с
тебе не сме се виждали... *(На Савка.)* Савке, ти барем си близо. Бульо
Маринице, и ти...

МАРИНИЦА. Бързаме, бързаме. И на черква ще ходим. Довечера
дванайсет евангелия се четат. *(Тръгват си.)* Че ти не се грижи, Албенке,
Куцар ще оздравее, гледай си работата.

КЕРАНИЦА. Остани си, Албенке.

САВКА. Аз пак може да дойда. *(Излизат. Албена ги изпраща.)*

*Куцар влиза отпаднал, охка, отива до огнището, дига бъкеля и жадно пие
вода. После сядва на одъра. Албена се връща.*

КУЦАР. Кой беше тук?... Дохождат, дохождат... Ти да не си излизала, чу ли? Тук да стоиш...

АЛБЕНА. Нали съм все тука...

КУЦАР. Тука си, защото и аз съм тука. Ако не бях тука, кой знай колко пъти щеше да идеш на воденицата... И аз... Ама де да знай?... Той все при конете ме прашаше. „Върви, Куцаре, при конете, върви, Куцаре, при конете“... Аз стоя в къра, а той... *(Става и се разхожда.)* И ти – все там, все там... *(На Албена, която става и посяга да вземе нещо от полицата.)* Я ела тук... Стой... *(Слага двете си ръце на раменете ѝ и я гледа.)* Погледни ме в очите, погледни ме... *(Гледа я продължително, след туй отпуца ръце, обръща се и пак се разхожда.)* С него ще се разправам аз... Кой беше тук? *(Мисли.)* Да смее само... само да смее да дойде...

АЛБЕНА. Куцаре, огън имаш, затуй правиш тъй. Защо не послушаш Мариница?

КУЦАР *(като че не чува)*. Само да посмее да дойде. *(Мисли, гледа след това към Албена.)* Що шиеш?... А, конци... Я дай конците, дай конците... *(Взема макарата от Албена и започва да я разсуква.)* Конци ми трябват мене... Чакай, знам сега... *(връзва края на конеца за прозореца и го обтяга)* ей тъй... и насам... *(На Албена.)* Аз не ти вярвам тебе, може да заспя, може да дойде някой и да не го видя... Ама сега... ще обтегна конци... Ако дойде, ще се препъне и аз ще позная.

Албена го гледа плахо, с широко разтворени очи.

КУЦАР *(поглежда към комина)*. Може и през комина да влезе... Аз ще оплета и комина... цялата къща ще оплета... *(Изведнъж се замисля, смачква конците, захвърля ги и се улавя за главата.)* Ох!... боли ме... глава ме боли...

АЛБЕНА *(притичва се към него)*. Куцаре! Защо не си легнеш? Легни си да си починеш. Моля ти се, Куцаре, послушай ме, легни си. Моля ти се...

КУЦАР. Стой настрана! *(Държи се за главата.)* Ох! Стой настрана! Само да не си излизала. Тук да стоиш... *(Влиза в собата. Албена стои сред стаята замислена. След малко се чуват стъпки, Албена излиза и се връща с баба Мита.)*

БАБА МИТА. Не щях да се отбия, ама видях там Гаврилица и още една... приказват, приказват...

АЛБЕНА. Мини, бабо Мито, мини. Де си ходила?

БАБА МИТА. Мойто ходене, то... за гробищата съм аз, ами господ

не ме прибира.

АЛБЕНА. Седни, бабо Мито, почини си.

БАБА МИТА (*сяда на одъра*). У Момчовица ходих, да ми даде малко треви. Детето е болно, Гунчовото дете, Петърчо.

АЛБЕНА. Горкото... че що има?

БАБА МИТА. Знам ли. Нефела детето. Чама. И Гунчо и той от три дни в къщи не се свърта, все на воденицата. Ами стопанина ти бил болен, как е?

АЛБЕНА (*загрижено*). Зле, бабо Мито, зле... (*По-ниско.*) На лудост като че ли го фърля.

БАБА МИТА. От огъня е, Албенке. Кога човек има огън, тъй е. Ще мине, Куцар е як. (*Помълчава.*) А онез приказват, приказват...

Влиза Куцар, не забелязва баба Мита, той е съвсем отпаднал, охка.

БАБА МИТА. Как си, Куцаре, как си, сине? (*Куцар не я чува. Албена и баба Мита се споглеждат.*) Огън има... По очите се познава, че огън има...

КУЦАР. Албено...

Албена отива при него.

КУЦАР (*слага едната си ръка на рамото ѝ*). Албено... Аз съм болен... Лошо ми е... Тряба да ме слушаш. (*Помилва я леко по косата и по бузата.*) Вземи да се приготвиш... Събери си едно друго и утре ще отидем в Сенебир... Иванчо ни вика... Ще работим при него и там ще живеем. (*Милва я леко.*) Аз ще ида да си легна... Спи ми се... (*Влиза в собата, Албена го изпраца до вратата.*)

БАБА МИТА. Огън има, бълнува... Ще ходи, къде ще ходи... Не се вижда какъв е! (*Мълчи.*)

АЛБЕНА (*връща се, като си трие сълзите*). Усилва го, бабо Мито, какво ще правя... (*Сяда.*)

БАБА МИТА. Нека си поспи, нека. Ще му мине, по добър лек от съня няма. Та ще ти кажа, Албенке, ония там приказват, приказват... слушам ги... За тебе приказват, дъще, одумват те...

АЛБЕНА. Е, нека.

БАБА МИТА. Не струват каил, Албенке, не струват каил, дъще, че си хубава. Знам ги аз, и аз съм била млада... Затуй е...

АЛБЕНА. Не ще да е затуй, бабо Мито. Не вярвам.

БАБА МИТА. Затуй е, дъще, затуй е. Я слушай какво ще ти кажа: каквото ти е писано, то ще е. Каквото са ти орисали орисниците. Лоша

ли си? – Не си. Не си крала, не си убивала. Лоша си, че си хубава. Дано не ти се случи нещо лошо. Бог, кога даде някому много хубост, праща и напаст. Аз имах една братова дъщеря, Диманка, тъй си и отиде, защото беше хубава. И какво остана от нея? Нищо. Една песен ѝ извадиха и туйто. Дано с тебе не е тъй, Албенке.

АЛБЕНА *(замислено)*. Е... *(с усмивка)* и на мене пък ще извадят песен...

БАБА МИТА. Хм, песен... песента си е песен, ти себе си гледай току... Да си ходя аз, че се мръкна. *(Става.)*

АЛБЕНА. Я чакай, бабо Мито. Чакай да видя Куцара.

БАБА МИТА. Виж, виж... *(Албена влиза в собата. Баба Мита пристъпва към вратата и си бърбри нещо.)*

АЛБЕНА *(върща се и тихо придръпва вратата)*.

БАБА МИТА. Е?

АЛБЕНА. Заспал, бабо Мито. И не си легнал тук, в собата, а чак отатък. Заспал. Две нощи не беше спал.

БАБА МИТА. Е, шом е заспал, хубаво е. Ще му мине. Хайде, останни си, Албенке, че се пази, дъще. То... и Куцар ще оздравя, и ония там ще млъкнат, ти само се пази. *(Излиза.)*

Албена затваря вратата след нея, след туй на пръсти тича до срещната врата и се ослушва. Грабва една кърпа, преоблича се, пак отива до вратата на собата и пак се ослушва. След туй тръгва на излиза и на вратата среща Нягула.

АЛБЕНА. Ах, Нягуле! Кога дойде? Как дойде? Да не те е видял някой?

НЯГУЛ. Що прави Куцар?

АЛБЕНА. Спи. Сега заспа.

НЯГУЛ. Да не ни чуе?

АЛБЕНА. Далеч е. Не е в собата, чак в отвъдната стая е.

НЯГУЛ. Болен ли е?

АЛБЕНА. Ах, Нягуле! Че е болен, болен е, ама само туй да е. Луд е, полудял е. Какво съм претеглила два дни и две нощи! Аз, кай, знам какво вършите вий с Нягула. И се закания, закания се. Иска да те убива... ах, как се закания! И какво не казва. Казва, че си крадял брашно, щял да те обади.

НЯГУЛ. Че той е полудял тоз човек!

АЛБЕНА. Колко исках да дойда във воденицата да ти обадя. Не ме

пуша от прага навън да прекрача.

НЯГУЛ. Че не можеш ли тъй с добро, с кротко.

АЛБЕНА. От нищо не разбира, Нягуле, от нищо. Страх ме е... И тебе ще убие, и мене ще убие. *(Плаче.)*

НЯГУЛ. Нищо няма да направи, не бой се.

АЛБЕНА. А преди малко знаеш ли какво ми каза? Да се приготиш, кай, да прибереш едно друго, че утре ще отидем в Сенебир при Иванча. Той ни вика, кай, при него ще работим, там ще живеем...

НЯГУЛ *(учудено)*. Не може да бъде! Той само го казва, няма да го направи...

АЛБЕНА. Ще го направи, Нягуле, ще го направи, аз го зная. Друг път кога кажеше нещо, забравяше го тозчас и друго ще каже. А и огън има, ще речеш, бълнува. А сега, като ми каза, че ще ходим в Сенебир, в ума си беше, каза ми го кротко, с добро. Не, Нягуле, каквото каза, ще го направи.

НЯГУЛ. Няма да го направи! Не бива да го направи!

АЛБЕНА. Мъж ми е, трябва да го слушам, какво ще правя...

НЯГУЛ. Какво? Само тъй няма да бъде! Не, не, не! Туй няма да стане!

АЛБЕНА. По-ниско, по-ниско.

НЯГУЛ *(снишава гласа си, но по-разсърден, разхожда се)*. Тоя глупак! Тоя Куцар! Стои на пътя ми като камък! По-рано мълчеше, сега иска да хапи. Заканя се и какъвто е див, може да го направи, може да ме убие. Ако не ме убие, ще иска да те заведе в Сенебир, при онзи. Стига, стига вече. Тоя трън трябва да го измъкна от петата си. Два дни се бия с ум, нямам мира. Аз съм се решил вече. Сега ще отида при него...

АЛБЕНА. Нягуле, какво ще правиш?

НЯГУЛ. Знам аз какво ще правя. Ще го накарам да си стои тука. Къде ще ходи – никъде няма да ходи. Тук ще си стои. Аз ще го накарам да си стои тука. Чакай да отида.

АЛБЕНА. Болен е, Нягуле. Нито ще те разбере, нито ще те послуша.

НЯГУЛ *(гневно)*. Аз ще го накарам да ме послуша! Той или ще ме послуша, или...

АЛБЕНА. Недей! *(Стира го.)* Недей, Нягуле! Ще дойде някой.

НЯГУЛ *(сепва се)*.

АЛБЕНА. Савка беше тук, пак може да дойде.

НЯГУЛ. Тогаз... ще дойда после... По-късно ще дойда.

АЛБЕНА. Недей, Нягуле.

НЯГУЛ. Не, ще дойда. След малко ще чукне камбаната и хората ще се приберат в черква. Тогаз аз ще дойда.

АЛБЕНА. Недей! Послушай ме, недей!

НЯГУЛ (*тръгва към вратата*). Ще дойда. (*Гневно*.) Да иска да ме убива! Да отива в Сенебир! Не, само туй няма да бъде. Аз или ще го накарам да стои тука, или...

Обръща се да излезе, в същия миг се чува да бис камбаната. Нягул и Албена остават неподвижни и слушат.

НЯГУЛ. Ето... (*Връща се, лицето му се изменя – става решително и напрегнато. Хвърля бърз поглед наоколо, затваря вратата и я заключва.*)

АЛБЕНА (*уплашено*). Нягуле!

НЯГУЛ (*като че не я вижда*). Сега ще отида при него...

АЛБЕНА (*препречва се на пътя му*). Нягуле, недей... иди си... иди си... Моля ти се, недей... Моля ти се, Нягуле!...

Нягул я тласва настрана и с бързи, решителни крачки влиза в собата.

АЛБЕНА. Ах, боже! (*Хваща главата си с две ръце, избягва до стената и остава там, вцепенена и ужасена, загледана към вратата на собата.*)

Завеса

Трето действие

Сцена 1

На чердака пред мелницата. Младият и Старият другоселец седят един срещу други. Младият дяла изострени клечки, с каквито си служат, когато завързват напълнени с брашно чували. Старият пуши с лула. Откъм селото се чуват редки удари на камбана.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Направи ли ги? Да ставаме.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Още малко. Защо ли бий камбаната?

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Хай да ставаме. Да вървим да вържем чувалите, да впрягаме и – Пантелей пътник. Да се махаме оттука, че ще годинясаме.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Камбаната бие. Някои трябва да е умрял.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Никой не е умрял. На разпетия петък тъй бий камбаната. Грешни сме ний и забравяме, че на днешния ден господ е умрял. Сега на черква се ходи като на умряло – с китки, със свеци. Затуй бий камбаната. *(Помълчава.)* Довечера ще го опеят и ще го погребат, утре ще стои в гроба, а в неделя, рано сутринта, ще възкръсне.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Знам аз туй. Таз камбана е за друго.

ДАСКАЛ ТОДОР *(дохожда по пътеката отдясно)*. Че вий още тук ли сте? Аз пък помислих, че сте си смелели и сте си отишли. Че как тъй? Какво стана?

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Какво ще стане – забавихме се. Много се забавихме.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. За какво бий камбаната? Някой трябва да е умрял.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. И ти! – Никой не е умрял. На разпетия петък...

ДАСКАЛ ТОДОР. Бе Куцар умрял!

СТАРИЯТ И МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. А-а!

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ *(на стария)*. Аз нали ти казах!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Що думаш? Че как? Кога?

ДАСКАЛ ТОДОР. Нощес умрял.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Що думаш? Че как? От що?

ДАСКАЛ ТОДОР. Настинал, усилило го. Аз не знам, обаче жените ходили, та разправяха. Задушвало го в гърдите, не можал да си поема дъха. Задушило го и умрял.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Гледай, гледай...

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Такъв як човек...

ДАСКАЛ ТОДОР. Як, як, обаче като дойде смъртта, не пита. Ако искаш да знаеш, яките хора по-лесно умират. Гледаш го такъв здрав, червен, кръвен, а отведнъж падне й се повали като... дърво, треснато от гръм.

НЯГУЛ (*дохожда при тях от мелницата*). За какво дърво казваш... треснато от гръм?

ДАСКАЛ ТОДОР. За Куцара приказваме, бог да го прости.

НЯГУЛ. А-а! Наистина... Куцар...

ДАСКАЛ ТОДОР. Як бил, казват, як, як, обаче кат дойде смъртта... И какво има от човека? Какво е човека? – паяжина, конец. Скъса се и туйто!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Бе вчера, дето се вика, човека беше тук... (*На Нягула.*) Нали, Нягуле? Вий дори нещо се поскарахте...

НЯГУЛ (*смутено*). Какво сме се карали... не сме се карали... (*Побързо.*) Не се пазеше... Аз съм му казвал, колко пъти: „Куцаре, пази се!“ Жена му разправяше, че една нощ си дошъл от къра уморен, изпотен вир-вода – и на другия ден легнал.

ДАСКАЛ ТОДОР. Туй е то – настинал.

НЯГУЛ. Не се пазеше. Носи, носи чувалите, изпоти се и отиде, та седне на камъка – едни вехт воденичен камък сме изхвърлили там вътре. На него сяда. Колко пъти съм му казвал – пази се!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Да се чуди човек... За два-три деня да умре човека...

ДАСКАЛ ТОДОР. Бог да го прости. Умрелият см е умрял, обаче живите искат да ядат. Нягуле, знаещ ли защо съм дошъл?

НЯГУЛ. Кажи, даскале.

ДАСКАЛ ТОДОР. Аз помислих, че тия хора (*показва с глава към другоселците*) са си отишли, че е понамаляла навалицата... Как е? Ще мога ли да си смея още малко?

НЯГУЛ. Няма много хора – ще можеш.

ДАСКАЛ ТОДОР. Дали ще мога да взема ред?

НЯГУЛ. Не зная. Ела да идем вътре, ще ти кажа. Ела с мене.

ДАСКАЛ ТОДОР. Да си смея сега, че после като излезе работа, кое по-рано... (*Влизат с Нягула в мелницата.*)

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Куцар умрял, а? *(Усмихнато.)* Сега кой ще вземе оная хубавата, Албена...

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Взemi я ти, що чакаш? Цървули няма, гайда иска. Слушай, момче, да станем да си вървим. Остави, че закъсахме, туй място не ми се харесва, не е чисто тука...

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Защо да не е чисто?

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Знам аз защо. Не питай старо, а патило. Откакто сме дошли, що мъже са се извървели тука, караха се, биха се. А между тях все оная хубавата, що каеш, Албена, все тя се пречка между тях. Не ми се харесва туй. Ей го на, Куцар умрял. На разпетия петък да умре човека...

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Много грешен трябва да е бил.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Може и праведник да е. Ставай! Ставай да вървим! *(Става.)*

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Много бързаш. Да вървим пък. *(Прибира клечките и става. И двамата тръгват към мелницата, но младият избързва и влиза, а старият се спира и изчуква о стената на мелницата лулата си.)*

АЛБЕНА *(пребрадена с черен чембер, дохожда по пътеката).* Дядо!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ *(обръща се и я гледа учудено).*

АЛБЕНА. Дядо, кажи на Нягула да дойде. Кажи му, моля ти се, да излезе, че искам да му кажа нещо.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Булка... какво стана... твоя стопанин ли се помина?

АЛБЕНА *(кимва с глава и заплаква).*

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Е, няма нищо, булка, ти да си здрава. От бога е всичко. Хора сме, всички ще умрем... Нягула ли, аз сега ще го повикам. Ей сега ще му кажа. *(Влиза бързо в мелницата, отдето веднага излиза Нягул.)*

НЯГУЛ *(дохожда при Албена, говори ниско).* Защо си дошла? Ти не трябва да дохождаш тука. Какво има?

АЛБЕНА. Нягуле... не можах да утрая, рекох да дойда при тебе. Ах, Нягуле, колко грозно е в къщи – като се проснал онзи мъртвец, голям, страшен. Не знам, страх ме е... Уж нищо няма, а ме е страх...

НЯГУЛ. Ех и ти! От какво ще те е страх?

АЛБЕНА. Не знам. Дохождат жени, приказват, гледат ме тъй, като че знаят. Тъй ме гледат, гледат, а сетне идат настрана и си шепнат. А оная, Кераница, още щом прекрачи през прага, и завика; „Куцаре,

Куцаре! Без време си отиваш, Куцаре!“ Прониза ме в сърцето, като я чух. Какво иска да каже, Нягуле?

НЯГУЛ. Какво ще иска да каже? – Нищо. Ти мислиш, че тя иска да каже нещо. Нищо не иска да каже. При умрял човек все тъй се казва.

АЛБЕНА. Дано е тъй, Нягуле, дано е тъй. Ах, боже, как стана туй, защо стана... Нито съм искала, нито съм помисляла... И защо стана? Защо дойде ти тогаз? По-хубаво да не беше дохождал...

НЯГУЛ. Ех и ти... остави сега...

АЛБЕНА. Не съм мигнала цяла нощ. Не знам какво правя, де ходя, нито какво вземам, нито какво слагам. Все туй ми е в ума. И таз баба Мита – нали нея повиках – как ме гледа, как ме подпитва. Ах, Нягуле, нещо ми казва, че лошо ще стане. Да бягаме, Нягуле, да избягаме някъде, още сега да избягаме.

НЯГУЛ. Ти си луда. Къде ще бягаш, защо ще бягаш? Ти сама ще докараш нещо, пази се. Кой ти казва нещо, има ли нещо, защо е тоя страх...

АЛБЕНА. Ах, страх ме е...

НЯГУЛ. Аз не виждам ли, не слушам ли какво приказват хората. Никой нищо лошо не казва...

АЛБЕНА. Ах, боже...

НЯГУЛ. Какво?

АЛБЕНА. Като идех насам, пак видях баба Мита...

НЯГУЛ. Каква си... от всичко се боиш. Самичка ще докараш нещо, че после... Иди си. И по-хубаво да не беше дохождала сега.

АЛБЕНА. Аз им казах защо съм дошла, колкото жени имаше в къщи, казах им. „Какво да правя рекох, нямам пет пари, ще ида да поискам от Нягула.“

НЯГУЛ. А те?

АЛБЕНА. Иди, иди – ми думат. Нягул има, той ще ти даде, Нягул е добър.

НЯГУЛ. Пак ти казвам: нищо няма, не бой се. Ден-два, всичко ще мине. Тогаз и за нас ще дойдат добри дни.

АЛБЕНА. Ох, Нягуле, недей приказва за туй, барем сега недей приказва. Пусто останало то, доброто, за нас... Ох, божичко, какво ми дойде до главата... Как да си отида сега в къщи? Щом ме погледне някой, струва ми се, че знае и – а-ха, ще му кажа сама...

НЯГУЛ. Ти си луда! Какво приказваш? Ще погубиш и себе си, и мене. Какво ще стане после...

АЛБЕНА. Уф, Нягуле, остави. Ще мълча. Ще трая. Ще търпя. Да

мине... А после, Нягуле, а после, Нягуле, нали няма да ме оставиш? Ти ми оставаш само.

НЯГУЛ. Албено, слушай ме. Не се грижи...

АЛБЕНА. Ей тъй да си при мене, няма да ме е страх... Ще си ида...

(Тръгва си.)

НЯГУЛ. Албено, помни какво ти казах...

АЛБЕНА *(кимва му с глава и излиза)*.

НЯГУЛ *(върща се към мелницата и среща двамата другоселци)*.

Какво направихте?

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Вързахме чувалите, стегнахме ги. Свърши се. Сега вече – на жабата гьол, на пътника – път. Отиваме си. Много се забавихме.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Не го слушай. Хич не му се отива нему, още му се стои.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. И ти, все ще се обадиш. На всяко гърне мерудия. Хайде, хайде да вървим.

ДАСКАЛ ТОДОР. Е, отивате ли си?

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Отиваме си.

ДАСКАЛ ТОДОР. Е хайде, идете си, че и за нас да дойде ред.

ГАВРИЛ *(задава се по пътеката)*. Даскале! Нягуле! Сенебирски арестуван! *(Всички гледат към него, другоселците се спират.)*

ГАВРИЛ *(дохожда уморен, развълнуван)*. Сенебирски го арестуваха!

ДАСКАЛ ТОДОР. Е, че...

ГАВРИЛ. Как? Вий не знаете ли? Вий не сте ли чули? Че Куцар не бил умрял. Куцар го убили. Той го убил, Сенебирски!

Общо учудване, всички дохождат към Гаврила, само Нягул, който поправя някакъв ремък, остава по-настрана.

ДАСКАЛ ТОДОР. Какво приказваш ти? Може ли?

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Бе човека беше си умрял.

ГАВРИЛ. Сенебирски го убил, ви казвам. Арестуваха го, оттам ида. Цяло село се е насъбрало... Той го убил, Сенебирски.

ДАСКАЛ ТОДОР. Как тъй? Защо го убил?

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Бе човека беше си умрял.

ДАСКАЛ ТОДОР. Без причина убива ли се човек? Тука има нещо, обаче... хм... има тук друго нещо, жена има тук...

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Има от крушка опашка...

ГАВРИЛ. Аз казвах: махнете го тоя човек от село, пиан е, развален

е, ще направи нещо. Не, не бивало. Кмета му гледа хатър, че бил богат. На сега, нека види какъв е бил! Язык за богатството му, язык за рода му!

НЯГУЛ. И аз казвах – тоз човек е опасен.

ГАВРИЛ. Опасен не, ами опасен. Снощи го видели, когато влизал у Куцарови. Когато камбаната биела за черква, той влизал у тях... *(Забелязва дядо Влася, който, дошъл преди малко, се е прилепил до другите и слуша.)* А! И ти тука ли си? Видя ли какво направи твоя приятел? Иди сега при него. Иди да го отървеш.

ДЯДО ВЛАСЮ. Недей, Гавриле.

ГАВРИЛ. Ти все с него ядеше и пиеше. Стар човек! Там да те видя аз, там – при него.

ДЯДО ВЛАСЮ. Гавриле, не се карай... умрял човек има помежду, шега ли е? Не бива тъй...

ДАСКАЛ ТОДОР. Че ти като си бил с него, защо не си казал, слива ли имаше в устата си?

ДЯДО ВЛАСЮ *(разсърдено)*. Чудни хора сте вий бе! Че отде ще зная аз какво е имал човека на ума си? Ял съм бил и съм пил с него. Като ме черпи, защо да не пия пък? Аз тъй казах и на старшията – ей сега ме разследва е, – господин старши, рекох, с него ядох и пих, ама за истината като бъде... И му разправих.

ГАВРИЛ. Какво му разправи?

ДЯДО ВЛАСЮ. Знам аз какво съм му разправил.

ДАСКАЛ ТОДОР. Чакайте, кмета иде.

КМЕТЪТ МАРИН *(иде по пътеката)*. Де се е видяло такова нещо, хей, хора!

ДАСКАЛ ТОДОР. Кажи, кмете, кажи!

КМЕТЪТ МАРИН *(уплашено)*. И Албена арестуваха!

Общо учудване. Нягул бързо изглежда всички и се приближава.

ГАВРИЛ. Арестуваха и Албена!

ДАСКАЛ ТОДОР. Че как тъй? Защо?

КМЕТЪТ МАРИН. Куцар не бил умрял, Куцара го убили. Нощес го убили. И Албена си била в къщи тогаз. *(Загрижено и скръбно.)* Албена, Албена, как можа да го направи...

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Преди малко тя беше тука... плачеше...

ГАВРИЛ *(отделен малко настрана, на себе си)*. Албена! Не може да бъде! Туй не може да бъде... Аз трябва да видя... *(Отива бързо към селото.)*

КМЕТЪТ МАРИН. На улицата я срещнаха, там я арестуваха...

ДАСКАЛ ТОДОР. Е какво казва?

КМЕТЪТ МАРИН. Кой?

ДАСКАЛ ТОДОР. Албена.

КМЕТЪТ МАРИН. Какво ще каже, каза си правата. *(Скръбно.)* Таз Албена, как ѝ даде сърце.

ДАСКАЛ ТОДОР. Но как тъй, кмете? Албена казва, че убила Куцара ли?

КМЕТЪТ МАРИН. Не казва, че тя го убила, казва, че тя била крива за всичко. Аз, казва, съм виновна, никой друг. Мой е греха, казва, мене съдете...

ДАСКАЛ ТОДОР. Чудна работа! А Сенебирски какво казва?

КМЕТЪТ МАРИН. Той е пиян, още не е изтрезнял. Нищо не знаел, казва, нищо не помнел. Тъй казва той, ама ще си признае...

ДАСКАЛ ТОДОР. Албена не казва ли, че е той?

КМЕТЪТ МАРИН. Не. Албена не казва, че е той. Но не казва и кой е. Мълчи.

НЯГУЛ *(твърдо)*. Той е. Сенебирски е. Други не може да бъде...

КМЕТЪТ МАРИН. Той е, ами. Туй и децата го знаят.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Един стражар иде!

Всички се обръщат към пътеката, отдето иде стражарят. Нягул отива и сяда на пейката.

ДАСКАЛ ТОДОР. Стражара иде. Кого ли търси?

КМЕТЪТ МАРИН *(към стражаря)*. Какво има?

СТРАЖАРЯТ *(към Нягула)*. Нягуле!

НЯГУЛ *(скача)*. Аз... Какво...

СТРАЖАРЯТ. Двама души имало тук, другоселци. Старшият ги вика, двама души...

НЯГУЛ. Двама души ли? Аз не съм ги виждал. Не са минавали оттука...

СТРАЖАРЯТ. Тука били, брашно си мелели. Двама другоселци.

ДАСКАЛ ТОДОР. Да не са тез? *(Показва другоселците.)* Други няма.

СТРАЖАРЯТ *(към другоселците)*. Вий отде сте?

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Ний ли... Ами че ний...

СТРАЖАРЯТ. Вървете с мене. Старшият ви вика.

КМЕТЪТ МАРИН. Защо ги вика старшият?

СТРАЖАРЯТ. Не знам. Пили в кръчмата със Сенебирски.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Пили сме... не сме пили ний...

СТРАЖАРЯТ. Аз не знам. Заповед. Хайде, тръгвайте! *(На дядо Влася.)* Дядо Власю, и ти ще дойдеш. И тебе вика старшията.

ДЯДО ВЛАСЮ. Че аз бях при него.

СТРАЖАРЯТ. Пак те вика. Чакай, и други има. *(Изважда лист книга и чете, като срича бавно. Кметът Марин ниско говори нещо на Нягула и даскал Тодора.)*

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ *(дръпва младия малко настрана, и напред)*. Сега ще ни питат... *(поглежда към стражаря)* ще ни питат... Знаеш ли какво ще казваш? „Не знам, не чух, не видях!“ Разбра ли? Туй ще казваш?

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ *(усмихнат)*. Добре, добре.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Не знам, не чух, не видях. Толкоз. Чу ли?

СТРАЖАРЯТ. Хайде!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Бе че ний... защо... че ний нищо не знаем...

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Защо ще ходим? Ний си имаме работа.

ДЯДО ВЛАСЮ. Аз бях там бе...

СТРАЖАРЯТ. Хайде! Няма да се разправам с вас, вървете!

КМЕТЪТ МАРИН. Заповед е туй, вървете, като ви викат.

ДЯДО ВЛАСЮ. Да вървим пък. Каквото знаем, туй ще казваме. Няма да ни обесят я? Ама работа а...

Излизат – дядо Власю напред, другоселците и след тях стражарят.

КМЕТЪТ МАРИН. Сенебирски е, друг не е.

НЯГУЛ. Аз не казвах ли – тоз човек е опасен.

ДАСКАЛ ТОДОР. Е, кмете, кажи, кажи още.

КМЕТЪТ МАРИН. Аз трябва да вървя. Бързам. Тряба да намеря кола...

ДАСКАЛ ТОДОР. Кола ли? Защо?

КМЕТЪТ МАРИН. Ще карат Албена и Сенебирски в общината. Старшият ми каза да намеря кола.

ДАСКАЛ ТОДОР. А! Ще ги карат!

КМЕТЪТ МАРИН. Ще ги карат след малко. *(Излиза наляво.)*

ДАСКАЛ ТОДОР. Нягуле, да видим дали ще има ред за мене.

НЯГУЛ. Иди, иди. Аз ще дойда.

Даскал Тодор влиза в мелницата. Нягул сядна на пейката и се замисля.

НЯГУЛИЦА *(дохожда по пътеката)*. Нягуле!

НЯГУЛ *(подига глава)*. Защо си дошла?

НЯГУЛИЦА. Ах, Нягуле... защо да не дойда... като чух, че убили Куцара, сърцето ми се обърна. Помислих, че тук, на воденицата са го убили.

НЯГУЛ. Да си си стояла в къщи.

НЯГУЛИЦА. Как да седея? Мало и голямо излязло. Като се разтичала хора, като се развикали, настръхнали... И знаеш ли, Нягуле, какво приказват, знаеш ли как се разбрало, че Сенебирски убил Куцара?

НЯГУЛ (*обръща глава към нея*).

НЯГУЛИЦА. Баба Мита казала, на Гунча майка му. Нали все нея викат, когато има мъртвец, отишла тя, окъпала го, ама забелязала, че имал сини дамги по шията. Видяла, ама си замълчала. Таз сутрина отишла да се причестява. Отворила си устата, попа щял вече да й дава комка, а тя рекла: „Стой, дядо попе, грях имам на душата си!“ И става оттам, отива право при старшията и му разправя...

НЯГУЛ (*слуша я, без да и отговаря*).

НЯГУЛИЦА. Тогаз запрели онзи, Сенебирски. Ах, Нягуле, как ми се обърна сърцето, като чух. Нищо няма, а пък ме страх. Цяла нощ кучето е вило, а вратата отвън се блъска, блъска...

НЯГУЛ (*ядосано*). И ти... глупости дрънкаш.

НЯГУЛИЦА. Не думай тъй, Нягуле. Слушай... Сънувах, че уж съм отишла за пръст, влязла съм в дупката и изведнъж пръстта се събори, събори се и...

НЯГУЛ. Мълчи! Не искам да слушаме... мълчи!

НЯГУЛИЦА. Какъв си, Нягуле... сладка дума не ми казваш (*бърши си очите*) от два месеца, откакто сме дошли тука, такъв си станал...

НЯГУЛ. Какъв съм станал?

НЯГУЛИЦА. Не си дохождаш, не поглеждаш децата. В къщи си като гостенин.

НЯГУЛ. Не виждаш ли, че имам работа. Воденицата деня и нощя върви...

НЯГУЛИЦА. А хората приказват. Ей сега като идех насам, чух Гаврилица зад плета, приказва, приказва...

НЯГУЛ. Какво приказва?

НЯГУЛИЦА. Знам ли – чух само: Нягул, Албена... Нягул, Албена... преди седем години... За какви седем години приказват, Нягуле?

НЯГУЛ. Нека приказват. (*Става и се разхожда*.) Аз трябва да вървя, трябва да ида в града. Още сега трябва да замина. Работа имам...

НЯГУЛИЦА. Къде ще ходиш, Нягуле?... Великден иде.

НЯГУЛ. Не, трябва да ида. Работа имам, много бърза работа имам.

Иди ми приготви нещо за из пътя... (*Разхожда се замислен.*) Остави! (*Решително.*) Няма да ходя в града.

НЯГУЛИЦА (*зарадвана*). Стой си в къщи, Нягуле. Празник иде, децата ще се радват.

НЯГУЛ. Няма да ходя. Иди си ти в къщи.

НЯГУЛИЦА. Щели да карат Албена. Ще изляза да погледам.

НЯГУЛ. Не ти трябва, стой си в къщи. Какво ще гледаш, стой си в къщи. (*Кметът се задава отляво.*) Иди си сега... Ей го кмета иде.

НЯГУЛИЦА. Ще си ида, ще си ида. Оставила съм децата сами. (*Излиза.*)

ДАСКАЛ ТОДОР (*излиза от мелницата*). Намери ли кола, кмете?

КМЕТЪТ МАРИН. Намерих... (*Към Нягула.*) Нягуле, някой не е ли... (*ослушва се*) я чакай!... (*Откъм селото се чува глъчка.*) Какво е туй?... викат... Аз да вървя... (*Вижда, че двама селяни идат по пътека-та, и се спира. Към селяните.*) Защо викат? Що има?

I СЕЛЯНИН. Кмете, кмете, хората ще се избият, а ти стоиш тука.

КМЕТЪТ МАРИН. Що има? Що викат?

I СЕЛЯНИН. Бе цяло село се събрало. Викат. Едни искат да пуснат Албена, други искат да я убиват.

КМЕТЪТ МАРИН. Тряба да вървя. А тя какво прави?

I СЕЛЯНИН. Албена ли? Какво ще прави – плаче.

II СЕЛЯНИН. Аз я видях през прозореца. Седи и плаче. Стане, иде до прозореца, погледа, погледа, сетне се върне, седне и пак плаче.

ДАСКАЛ ТОДОР. Нека пои мишките сега – като не е знаела какво прави...

КМЕТЪТ МАРИН. Аз да вървя...

ХАДЖИ АНДРЕЯ (*влиза отляво*). Кмете, аз тебе търся, кмете. Имал ли съм право или не? Кажете ми сега!

Нягул тръгва към мелницата, но се спира и слуша по-отдалеч.

КМЕТЪТ МАРИН. Дядо хаджи, бързам...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Стой сега, като ти приказват. Видя ли какво стана, видя ли? Намираш ми махана, че съм думал против оназ, против Албена, Думал съм, защото не искала на времето да ми стане снаха. Не тя не е искала, а аз не дадох на Гаврила да я вземе. Аз още тогаз разбрах какво цвете е тя!

КМЕТЪТ МАРИН. То е твоя работа, дядо хаджи.

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Виж ли как приказваш? (*Към другите.*) Виждате ли? (*Вика.*) Не е моя работа, кмете Марине, чуваш ли? Не е моя

работа, а е селска. Селото пазя аз. Деца имаме – и ти, и аз, и всички, женска челяд имаме. Туй ли трябва да гледат? На туй ли трябва да се учат! (*Към селяните.*) Тъй ли е, кажете.

I СЕЛЯНИН. Право е, дядо хаджи.

ДАСКАЛ ТОДОР. Кмете, сърдиш се, обаче... лош пример се дава...

ХАДЖИ АНДРЕЯ (*по-разпалено*). Лоша рана как се лекува? – с нагорещено желязо. Плевеля се търга из корен. И в евангелието пише: ако сгреша едната ти ръка, отрежи я, ако сгреша едното ти око, извади го! Таз жена трябва да се махне, да я няма. Да се очисти селото. Щели били да я карат в общината, защо?

КМЕТЪТ МАРИН. Е, дядо хаджи... Старшият разпорежда.

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Защо ще я карат? Защо ще я съдят? Съдбата й ней е тука. Да я убият, с камъни да я убият, жива да я разкъсат...

КМЕТЪТ МАРИН. Туй не може, не! Закон има тука...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Закон ли, закон ли?

КМЕТЪТ МАРИН. Който го направи, ще отговаря.

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Аз няма да го направя...

ГАВРИЛИЦА (*дохожда отдясно*). Чичо!

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Селото ще го направи.

ГАВРИЛИЦА. Чичо!...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Що има? Що си дошла?

ГАВРИЛИЦА. Че ела да видиш... Гаврил се кара там с жандарите... ще го затворят...

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Защо ще го затворят?

ГАВРИЛИЦА. Кара се с тях... иска да пуснели били Албена.

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Ха! И туй ли направи? (*Като се хваща за главата.*) Бре, бре, бре! Все за таз жена, все за таз жена!

I СЕЛЯНИН. А! Нещо става там... я чувайте. (*Откъм селото се чува голяма сподавена глъчка, над която се издигат отделни сърдити гласове.*)

КМЕТЪТ МАРИН. Аз трябва да вървя. (*Излиза бързо.*)

ХАДЖИ АНДРЕЯ. Кмете, чакай, кмете! (*На Гаврилица.*) Иди си ти! Аз ще видя. Кмете!... (*Излизат.*)

ДАСКАЛ ТОДОР. А! викат, много викат. Ще ида да видя и аз. (*Излиза.*)

I СЕЛЯНИН. Пак Гаврил е направил нещо.

II СЕЛЯНИН. Или... Албена убиват...

СЕЛЯНИН. Много викат... какво ли става!

СЕЛЯНИН. Я да се върнем.

СЕЛЯНИН. Да идем да видим... има нещо. (*Излизат.*)

Току след тях дохожда откъм мелницата Нягул, гледа към селото и се ослушва. Всеки път, когато глъчката се усили, тон като че ли иска да се спусне към селото, но се спира. Замислен, той се връща към чердака и се спира, загледан в земята.

НЯГУЛ (*отчаяно*). Ах, какво стана... какво стана... (*Сяда, поглежда да още веднъж към селото и отпуща глава.*)

Завеса

Сцена 2

Широк мегдан, обраснал със зелена трева, кръстосан с пътеки. Редица раззелени върби край вадата. Околовърст – плетица и дувари, зад които се виждат къщи, хамбари, градини с цъфнали овошки. По средата в дъното – улица, която отива навътре. Други улици от едната и от другата страна излизат също на мегдан... Вляво – кръчмата. От разни посоки идат жени и мъже, събират се на групи по към дъното, гледат нагоре към селото, по посока на средната улица, и оживено приказват.

Санка и Кераница, малко след тях и Гаврилица, дотичват отляво и се спират.

КЕРАНИЦА. Оттука ли ще мине? (*Показва запретнатите си ръкави.*) Гледай ме каква съм... хляб месех, от нощвите съм станала... Оттук ли ще мине Албена?

САВКА (*като се преобразжда*). Оттук, оттук... Хе де чака каруцата. С нея ще я закарат.

ГАВРИЛИЦА. Дано не се върне вече. И какво ще се върне – ще увисне на въжето.

САВКА. Гаврилице, не думай тъй.

КЕРАНИЦА. Ами де е сега ма? Де е Албена?

ГАВРИЛИЦА. Де ще е – при жандарите.

САВКА. Чакайте, аз ще ви кажа. Свекър ми ни разправи. Знайте ли де е сега Албена? – Облича се.

КЕРАНИЦА. И ти!

САВКА. Облича се. Най-хубавата премяна си туря. Свекър ми

разправи. То се разбра, рекла, че живот няма вече, ами барем ме оставете да се облека, както искам. Таз милост ми дайте, рекла.

КЕРАНИЦА. Пуста Албена, все за хубост мисли.

ГАВРИЛИЦА. В къщи умряло лежи, а тя се пременя.

САВКА. Слушайте, слушайте какво още казала Албена. Ще се пременя, рекла, да ме видят тъй, както съм се носила. Хубава съм била... Таз проклета хубост! Зарад нея сгреших. Нека сега ме сочат с пръст, нека ме хулят! От срам да изгоря, от мъка да умра! – Тъй рекла, затуй се пременя.

ГАВРИЛИЦА. Ами, ами... Кой ли пък ще ѝ вярва.

САВКА. Стражарите я чакат, единия стои на вратата, другия под прозореца. А вътре Албена се пременя.

ГАВРИЛИЦА. Ще я пременят нея на въжето.

САВКА. Их, Гаврилице, не думай тъй... Добра си е тя, Албена, ама на.

ГАВРИЛИЦА. Добра тя, за гроба.

КЕРАНИЦА. Елате. Елате да идем по-натъй, да видим какво приказват там. *(Отиват по-навътре.)*

ГУНЧО МИТИН *(излиза от кръчмата пийнал; говори си сам)*. Хм... сега да ги видя аз тях... Сега да ги видя...

Две жени влизат и минават покрай него.

I ЖЕНА. Чумата недна... да убий мъжа си, на разпетия петък да го убий.

II ЖЕНА. И се чудим, че вали град.

I ЖЕНА. Не град, господ огън ще спусне от небето.

Заминават Гунча и отиват по-навътре.

ДАСКАЛ ТОДОР *(иде насреца)*. Гунчо, и ти ли си дошел?

ГУНЧО МИТИН. Дойдох. Защо да не дойда?

ДАСКАЛ ТОДОР. Да видиш Албена, а?

ГУНЧО МИТИН. Да я видя... хм... да се посмея...

ДАСКАЛ ТОДОР. Не е за смях то, Гунчо!

ГУНЧО МИТИН. Аз пък ще се посмея... *(С друг тон.)* Даскале, слушай бе, ти си учен чияк, кой уби Куцара бе? Сенебирски ли? Той ли, кажи!

ДАСКАЛ ТОДОР. Той. Е?

ГУНЧО МИТИН. Игра ме той, лъга ме, мота ме на воденицата,

колкото си искаше я! Мене ми се запалила главата, а той си играе... по-дир Албена. *(Гневно.)* Да вземат да убият чилияка, да убият Куцара! Сега да ги видя аз... сега пък аз да се посмея.

ДАСКАЛ ТОДОР. Ех, Гунчо, Гунчо! *(Връща се назад.)*

БАБА МИТА *(иде откъм мегдана)*. Гунчо, що шеш тука? Я Да си вървиш в къщи! Нямах работа ти тука.

ГУНЧО МИТИН. Имам работа аз.

БАБА МИТА. Я си върви, Албена ще гледаш... Какво ще й гледаш, върви си!

ГУНЧО МИТИН *(сърдито)*. Остави ма! Няма да си ида!

БАБА МИТА *(отминава го)*. Хм, Албена... Албена... Аз й казах, много хубост не е на добро. *(Отива надясно.)*

Старият и Младият другоселец влизат отлясно. Старият се колебае и остава назад.

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ *(като се обръща)*. Върви де!

Две жени влизат отляво, след тях върви момиче.

I ЖЕНА *(на момичето)*. Де е майка ти? Що не дойде?

МОМИЧЕТО. Не знам ки...

II ЖЕНА. Тичай да я повикаш.

I ЖЕНА. Тичай, Гунке. Ела, кажи, да видиш Албена. Ще прекарат, кажи, Албена. Тичай! *(Момичето тича назад, жените отминават навътре.)*

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Хайде де! Върви!

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Я да си вървим ний. Не ти трябва от мечка ремък. Писаха ни за свидетели, ще налетим на друга беля. Да си вървим...

МЛАДИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ. Ела, ела... Ела да видим още веднъж Албена.

СТАРИЯТ ДРУГОСЕЛЕЦ *(като поклаща глава)*. Хей, момче, момче! *(Тръгва и двамата минават по-навътре.)*

КМЕТЪТ МАРИН *(на Гаврила, който върви след него)*. Гледай колко народ! Като че ще гледат мечка! *(С други глас.)* Албена, таз Албена...

ГАВРИЛ. Сега ли ще я изведат, кмете?

КМЕТЪТ МАРИН. Сега. Слушай, Гавриле, да не направиш някоя

глупост, като отзарана.

ГАВРИЛ. Остави сега.

КМЕТЪТ МАРИН. Да стоиш мирен, ти казвам. Мирен да стоиш, че вече не ходвам да те отървавам. *(Отминават навътре.)*

Гаврилица, Кераница и Савка се връщат откъм мегдана. Гаврилица се отбива и пресреща Гаврила.

ГАВРИЛИЦА. Гавриле, тебе търся. Чичо нали ти каза да не излизаш, защо си излязъл?

ГАВРИЛ. Защо съм излязъл... Цяло село излязло, не виждаш ли!

ГАВРИЛИЦА. Чичо каза да си додеш.

ГАВРИЛ. Няма да си дойда. Върви си ти! *(Отминава. Гаврилица се връща при Кераница и Савка.)*

Току след тях влиза отлясно – дядо Власю. Той се спира наблизко, навъсен е и гледа не към дъното на мегдана, а наляво. От време на време замахва с тоягата си, като че иска да удари някого.

МАРИНИЦА *(влиза отляво. Със запретнати ръкави, гледа гордо и важно)*

САВКА *(като я съглежда отдалеч)*. Бульо Маринице! *(Затичва се към нея, последвана от Кераница и Гаврилица.)* Бульо Маринице, ти знаеш, я кажи какво има...

МАРИНИЦА. Какво ще има? Убиха Куцара и туйто. Таз Албена!

САВКА. Бай Марин какво казва?

МАРИНИЦА. Я го остави него, Марина. Кмет! Яд ме е да го гледам. Наместо да издигне ей тука бесилка и да ги избеси, като запъшкар, като заохкар – как можа, кай, да го направи Албена, как й даде, кай, сърце. Разкиснал се като... не може хляб да яде...

КЕРАНИЦА. Таквиз са те, мъжете. Моя пък ми дума: Куцар умря, ще те оставя и ще взема Албена!

САВКА. Ай!

МАРИНИЦА. Нека я вземе, нека я отърве от въжето. Ух, тез мъже! Всички са едно!

ГАВРИЛИЦА. Аз какво съм си теглила... Кой какво нрави – Гаврила виждат. *(Избухва.)* Таз Албена, като мине сега, ще я заплюя! Очите й ще издера!

САВКА. Не ти трябва...

МАРИНИЦА. Ами, ще ѝ гледаме хатър...

ГАВРИЛИЦА. С камъни ще я замеря!

КЕРАНИЦА. Яд ме и мене на нея!

САВКА (*с укор*). Тодорке!

МАРИНИЦА. Пада ѝ се. Чакайте да видим дали ще излезе жива от село... Елате насам... елате тука. (*Минават малко навътре.*)

САВКА (*остава по-назад и поглежда към дядо Влася, който все размахва тоягата си*). Е, дядо Влаसे, с дяволите ли се биеш! Какво току махаш...

ДЯДО ВЛАСЮ. Махам аз. Гледам дали ще я стигна с патерицата. Да я цапардосам веднъж по главата, че да види. Тук ѝ е ней съда, на таз гевендия!

САВКА (*смее се и отива след другите*).

ЕДИН ГЛАС. Идат! Карат я Албена!

ГЛАСОВЕ. – Иде. – Ей я иде.

Всички се спущат към изхода на улицата. Кераница, Савка и Гаврилица също се спущат нататък. Мариница ги спира.

МАРИНИЦА. Тук стойте. Савке, Тодорке, елате! Стойте си тук. Тя ще мине оттук. (*Жените се връщат.*)

Навалицата пред улицата се раздвижва и се разделя на две страни. Вижда се Албена, карана от двамата стражари. Албена е облечена в нови дрехи – син сукман и къса скуртейка с лисици. Ръцете си държи смирено отпред. Забрадена е с черен чембер.

КЕРАНИЦА. Дай ѝ да се облича на Албена... вижте я!

МАРИНИЦА. И защо се е нагиздила?

ГАВРИЛИЦА. И на въжето иска да е хубава!

МАРИНИЦА. Таз хубост – тя я изяде!

САВКА. Как си държи ръцете... като че отива на черква.

Албена, последвана от тълпата, иде по-близо.

КЕРАНИЦА. Изменила се...

МАРИНИЦА. Пребледняла...

САВКА. Боже, колко е хубава!

МАРИНИЦА. Плакала е.

САВКА. Горката Албена! *(Плаче.)*

КЕРАНИЦА. Горката...

Албена и стражарите пристъпват по-напред, всички мъже и жени, наедно с групата на Мариница, остават назад. За миг всички мълчат.

БАБА МИТА. Мари, Албено, мари, дъще, какво направи, Албено!

ГЛАСОВЕ. – Ах, Албено, Албено!

– Къде отиваш, Албено?

– Албено, Албено!

Глъчка разбъркани гласове, проплакват жени.

АЛБЕНА *(спира се, обръща се на една страна; високо)*. Бабо Мито, прощавай! *(Обръща се на другата страна.)* Бульо Маринице, Тодорке, Савке, прощавайте! Сбогом, сбогом ви на всички!

Някои жени се разплакват с глас. Всички се трупат към Албена И стражарите с мъка ги задържат, като постоянно викат: „Назад! Назад“

АЛБЕНА *(спира се пак)*. Прощавайте! Млада съм, сгреших. Прощавайте!

По-силен плач между жените, всички още повече се стремят към Албена.

СТРАЖАРИТЕ. Назад! Назад!

ГЛАСОВЕ... – Тя не е крива!

– Сенебирски... той уби Куцара.

– Не е Албена. Тя не е крива.

– Тя нищо не е направила.

– Албена! Албена...

– Тя не е... от малка я знаем.

СТРАЖАРИТЕ. Назад! Назад!

ГЛАСОВЕ. – Пуснете я! Тя не е крива.

– Ще я вземем, пуснете я!

– Дайте ни я... Оставете я!

СТРАЖАРИТЕ. Назад! Назад!

ГЛАСЪТ НА ДЯДА ВЛАСЯ *(нейде изотзад, дето се размахва тогата му)*. Момчета, дръжте, не я давайте! Какво е селото без Албена!

СТРАЖАРИТЕ. Назад! Назад!

Тълпата се притиска все повече. Стражарите заплашват, че ще стрелят. Тълпата отстъпва назад, остава празно място около Албена. Тя се спира.

АЛБЕНА. Сгреших. Прощавайте! (Заплаква.)

Воденицата спира – димът не бие горе в комина, шумът от камъните утихва. Появява се Нягул, тича, проправя си път между множеството и върви право към Албена.

ГЛАСОВЕ. – Къде отива той?

– Къде бързаш, Нягуле?

– Я гледай го... Нягула гледай!...

– А-а!

НЯГУЛ (*дохожда до Албена, застава до нея и с двете си ръце хваща нейната ръка*). Албено!

СТАРШИЯТ СТРАЖАР (*на Нягула*). Какво правиш ти? Я се махай оттам!

НЯГУЛ (*изправя се, гледа го през рамо*). Няма да се махна. Аз убих Куцара!

СТАРШИЯТ СТРАЖАР. Какво, какво?

НЯГУЛ (*още по-твърдо*). Аз убих Куцара!

Не всички още са разбрали какво става. Глъчка.

ГЛАСОВЕ. – Какво каза? Какво каза?

– Той убил Куцара!

– Нягул убил Куцара!

– Кой? Нягул ли?

– Самичък каза.

КМЕТЪТ МАРИН (*излиза напред*). Мълчете бе, хора! Мълчете! (*Настъпва тишина*.) Господин старши, чакайте...

ГАВРИЛ (*гледа към Нягула*). Той не е! Той лъже! Да се махне оттам! Да не стои там!

СТАРШИЯТ СТРАЖАР. Стой настрана. Ще те арестувам пак...

КМЕТЪТ МАРИН. Господин старши, моля, почакайте. Как тъй... Нягул... всички го знаем, честен чилик е... Нягуле, кажи, че не си,

Нягуле!

ГАВРИЛ. Той не е! Той лъже! *(Иска да се хвърли върху Нягула.)* Да се махне оттам!

ГАВРИЛИЦА. Гавриле, шо правиш, Гавриле... Моля ти се... Гавриле...

ГЛАСОВЕ. Нягулица! Нягулица иде!

Объркана, изплашена, без да разбира какво става, Нягулица дотичва, излиза напред и плахо се взира в Нягула и в Албена.

НЯГУЛИЦА. Какво има? Какво стана?

КМЕТЪТ МАРИН. Господин старши...

СТАРШИЯТ СТРАЖАР. Стойте настрана *(На Нягула)* Още веднъж те питам: ти ли уби Куцара?

НЯГУЛ. Аз!

НЯГУЛИЦА *(плахо)*. Нягуле.

СТАРШИЯТ СТРАЖАР *(на Албена)*. Право ли казва?

АЛБЕНА *(кимва с глава и заплаква)*.

Смайване. Тишина.

НЯГУЛИЦА *(ужасена)*. Нягуле!

Завеса

За „Албена“

Отгде е взет сюжетът на „Албена“? И защо това име, а не друго? Разказът „Албена“ изцяло ли е използван за пиесата, или е само повод за написването ѝ? – Отговорът на тия въпроси може би ще интересува читателите и аз се решавам да кажа няколко думи.

В навечерието на Балканската война бях учител в с. Мусубей, Добричко. Около това село имаше десетина вятърни мелници, които започнаха да отпускат крилете си и да замират една след друга, защото между двете махали на селото вече димеше коминът на една парна мелница. Аз често ходех в тая мелница, защото там винаги имаше какво да се види – събираха се разни хора, ставаха разни случки. Тук един ден стана и едно убийство, подобно на онова, което се описва в разказа и в пиесата. Разбира се, нито самата случка, нито самата жена бяха такива, както са в „Албена“. Аз се случих на самото място, когато откарвах жената в града, и онова, което най-много ме поразя, беше туй, че въпреки виновността си, тя не беше изгубила симпатиите на мъже и жени от селото, които я изпращаха с плач. Ето къде се породи първата мисъл за „Албена“.

Разказът обаче не трябва да се отъждествява с пиесата. В него, макар да са дадени някои елементи на драмата, липсват много епизоди, много лица и случки. Вън от това – което е и най-важното – самият образ вече на Албена в пиесата е друг, сложен е на друга етическа основа: тук Албена не само че не е замесена в убийството, не е съучастница в него, но нито го е искала, нито го е очаквала. Нейната виновност е само в отношенията ѝ с Нягула, които докарват катастрофата. Тя се разкайва, страда, не издава Нягула и, примирена и успокоена, готова е сама да поеме наказанието като изкупление на вината си.

Колкото за името на Албена, аз го чух случайно: миналата година прочетох в един вестник, че при с. Надежда, Софийско, влакът блъснал една каруца, в която имало един поп и една жена на име Абленка. Името ми хареса. Отпосле научих, че има име Аблена. Но в тая си форма името не ми харесваше вече, не само че по-мъчно се изговаряше, но и поради друго: когато се създава един художествен образ, трябва да се намери име, което най-добре да изразява същността на лицето, да внушава най-пълно неговите духовни и физически черти. Албена не би била Албена, ако се наричаше Аблена. Такава, каквата е в пиесата, тя

Албена

трябваше да си остане с името, с което е създадена и което ѝ прилича – Албена.

Йордан Йовков

КРАЙ

Източник: Словото

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том пети; „Български писател“, С. 1978. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7866>]